МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій,

спорту та реабілітації

Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Вплив самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізацію в групі»

Здобувача вищої освіти
другого(магістерського) рівня
ПСМз-22-2 групи,
спеціальності 053 «Психологія»
ОПП «Психологія. Психологія бізнесу» _____ **Мелянець Д.М.**
підпис здобувача вищої освіти

Науковий керівник _____ **Дєніжна С.О.**
підпис наукового керівника к.психол.наук., доцент

Гарант освітньо-
професійної програми _____ **О.О. Нежинська**
підпис керівника ОПП к. психол.н. доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри
психології, педагогіки та суспільних дисциплін
протокол від «1» грудня 2023 р. № 7

Завідувач кафедри _____ **І.О. Пєтухова,**
підпис к. пед. н., доцент

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 1 18.01.24 _____

(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту _____ _____

(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 72 13.02 _____

(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ С.І. Корсун

(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії: _____ О.Г. Льовкіна

(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ І.О. Пєтухова

(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ М.Ю. Заушнікова

(підпис) (ініціали, ПІБ)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технології, спорту та реабілітації
Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія. Психологія бізнесу»

Затверджую:

Завідувач кафедри психології,
педагогіки та суспільних дисциплін
_____ І.О. Пєтухова

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувача вищої освіти

Мелянець Діани Мирославівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи: **Вплив самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізацію в групі**

Затверджена наказом ректора від 17. 11. 2022 № 1216

Термін подачі закінченої роботи: 25.12.2023

Цільова установка: полягає у систематизації теоретичних напрацювань вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблематики та особливостей становлення та розвитку самооцінки особистості та її вливу на статусно-рольову реалізацію в групі; розкритті основних етапів та змісту історичного розвитку дослідження самооцінки індивіда; вивченні та аналізі взаємодії між самооцінкою особистості та її функціональним статусом в груповому середовищі; Проблем та викликів формування «здорової» самооцінки особистості в соціумі, а також вибір методів та методик для проведення дослідження

Мета роботи: полягає у проведенні аналізу теоретичних й практичний підходів, а також історичних напрацювань щодо розуміння психологічних

процесів, що пов'язують самооцінку і груповий вплив; вивчення та аналіз взаємодії між самооцінкою особистості та її функціональним статусом в груповому середовищі; дослідження впливу самооцінки на взаємини в групі; формування ролей та статусів, і як ці фактори впливають на ефективність групової діяльності.

Об'єктом дослідження є індивідуальні та групові динаміки, що виникають внаслідок взаємодії самооцінки та групових чинників.

Предметом дослідження є взаємодія самооцінки особистості та її статусно-рольової реалізації у груповому середовищі.

База дослідження: 100 студентів 1 та 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України (60- дівчат та 40 – юнаків).

Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	30.10.2022	28.10.2022
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	30.03.2023	30.03.2023
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	30.06.2023	30.06.2023
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	20.09.2023	19.09.2023
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	20.10.2023	20.09.2023
6.	Попередній захист роботи	01.12.2023	01.12.2023
7.	Отримання відгуку керівника роботи	20.12.2023	19.12.2023
8.	Публікація тез у збірнику наукових матеріалів	до 20.12.2023	
9.	Отримання зовнішньої рецензії	до 15.01.2024	15.01.2024
10.	Допуск роботи зав. кафедри до захисту	до 15.01.2024	
11.	Захист роботи	28.01.2024	

1. Дата видачі завдання «19 » грудня 2022

2. Керівник кваліфікаційної роботи _____ О.О. Нежинська

3. Керівник освітньо-професійної програми _____ О.О. Нежинська

4. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Д.М. Мелянець

АНОТАЦІЯ

(ПІП) «Вплив самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізацію в групі» Дипломна робота освітнього рівня – магістр. Спеціальність – 053 психологія, 2023.

Ця магістерська робота досліджує складний взаємозв'язок між самооцінкою та досягненням статусу і ролей у групових умовах. Спираючись на теорії соціальної психології, соціології та організаційної поведінки, дослідження має на меті розкрити багатогранну динаміку, яка лежить в основі взаємозв'язку між самооцінкою індивіда та його здатністю орієнтуватися і впливати на групові структури. Дослідження використовує змішаний підхід, що поєднує якісні інтерв'ю, опитування та аналіз спостережень для збору всебічних даних про рівень самооцінки людей та їхні відповідні ролі і статуси в різних групових контекстах. Шляхом поглибленого вивчення, дослідження прагне виявити закономірності, кореляції та причинно-наслідкові зв'язки, які проливають світло на нюанси того, як самооцінка впливає на позиціонування та вплив індивіда в групі.

Теоретична основа дослідження включає такі ключові концепції, як теорія соціальної ідентичності, теорія самокатегоризації та символічний інтеракціонізм, щоб з'ясувати механізми, за допомогою яких самооцінка може формувати сприйняття власної ролі та статусу, а також впливати на сприйняття інших людей у групі. Крім того, в дослідженні вивчається роль контекстуальних факторів, зокрема розміру групи, складності завдань і групової згуртованості, у пом'якшенні впливу самооцінки на статусно-рольову реалізацію.

Результати цього дослідження мають значення як для теоретичної, так і для практичної сфери. Теоретичний внесок включає поглиблене розуміння психологічних процесів, що пов'язують самооцінку і групову динаміку, тоді як практичні наслідки можуть бути використані у втручаннях, спрямованих на підвищення самооцінки індивідів у групових контекстах для більш ефективної співпраці та продуктивності.

Ключові слова: самооцінка, групова динаміка, статус-роль, соціальна ідентичність, соціальний вплив, групова згуртованість, організаційна поведінка, соціальна психологія, символічний інтеракціонізм, групові ролі.

ABSTRACT

(PIP) «Influence of personality self-esteem on its status-role realization in a group» Diploma work of educational level - master's degree. Specialty - ...., 2023.

This master's thesis explores the complex relationship between self-esteem and the achievement of status and roles in group settings. Drawing on theories from social psychology, sociology, and organizational behavior, the research aims to uncover the multifaceted dynamics that underlie the relationship between an individual's self-esteem and their ability to navigate and influence group structures. The study uses a mixed-methods approach that combines qualitative interviews, surveys, and observational analysis to collect comprehensive data on people's self-esteem and their respective roles and statuses in different group contexts. Through in-depth study, the research seeks to identify patterns, correlations, and causal relationships that shed light on the nuances of how self-esteem affects an individual's positioning and influence in a group.

The theoretical framework of the study includes key concepts such as social identity theory, self-categorization theory, and symbolic interactionism to elucidate the mechanisms by which self-esteem can shape perceptions of one's own role and status, as well as influence the perceptions of others in the group. In addition, the study examines the role of contextual factors, such as group size, task complexity, and group cohesion, in moderating the impact of self-esteem on status-role fulfillment.

The findings of this study have implications for both theoretical and practical areas. Theoretical contributions include an enhanced understanding of the psychological processes linking self-esteem and group dynamics, while practical implications can be used in interventions aimed at increasing individuals' self-esteem in group contexts for more effective collaboration and productivity.

Keywords: self-esteem, group dynamics, status role, social identity, social influence, group cohesion, organizational behavior, social psychology, symbolic interactionism, group roles.

ЗМІСТ

ВСТУП 5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ НА ЇЇ СТАТУСНО-РОЛЬОВУ РЕАЛІЗАЦІЮ В ГРУПІ 9
1.1 Визначення та сутність поняття самооцінка особистості 9
1.2 Роль самооцінки особистості в її реалізаціїї в соціальній группі 23
1.3 Проблеми та виклики формування «здорової» самооцінки особистості в соціумі 31
Висновок до першого розділу 40
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПІДГОТОВЧОГО ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ 42
2.1 Основні етапи планування дослідження 42
2.2 Вибір методів та методик проведення дослідження 45
2.3 Етапи проведення дослідження впливу самооцінки на особистість 50
Висновок до другого розділу 54
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ НА ЇЇ СТАТУСНО- РОЛЬОВУ РЕАЛІЗАЦІЮ В ГРУПІ 56
3.1 Аналіз розвитку самооцінки особистості в умовах «здорового» соціуму 56
3.2 Опис основних аспектів впливу самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізації 59
3.3 Формування висновків дослідження та розробка рекомендацій щодо зменшення впливу самооцінки на особистість 64
Висновок до третього розділу 66
ВИСНОВКИ 67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТРИ 69
ДОДАТКИ ..... **Помилка! Закладку не визначено.**
Додаток А ..... **Помилка! Закладку не визначено.**
Додаток Б ..... **Помилка! Закладку не визначено.**

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах стрімкого розвитку суспільства, де його норми і правила набувають нових вимірів, стає надзвичайно актуальним формування активної та цілеспрямованої особистості. Така особистість здатна ефективно керувати своєю поведінкою, чітко визначати свої майбутні плани, а також виявляти і використовувати шляхи та засоби для їх досягнення. У сучасному світі важливо мати здатність адекватно оцінювати свої вчинки та дії, аналізувати власне ставлення до себе та взаємини з оточуючими. Особа, яка володіє цими навичками, має всі шанси стати успішною. Упевненість у собі, об'єктивне сприйняття власних переваг і недоліків, а також прагнення досягти вищих цілей для власного розвитку — це якості, що мають велике значення для кожної особистості. Самооцінка грає важливу роль у визначенні вимог до себе, формуванні ставлення до успіхів і невдач, а також може слугувати регулятором емоційного стану. Від неї залежить успішність особистості, її соціальне становище та внутрішній потенціал для особистісного зростання.

Теоретична основа дослідження складається з наукових робіт, а саме: І. В. Дупляк, О. В. Матвієнко, В.Т. Зайцева, Є. М. Калюжна, В.В. Кім, Ю. В. Козерук, Н. В. Коляда, М. М. Набок, С.А. Коляденко, К.В. Конджарян, Л. Н. Конончук, Н. М. Теслик, Д.В. Кравченко, А. В. Вознюк, О. Ю. Василега, А. О. Краліна, Т.В. Кріль, М. І. Куруц, Н. П. Лєсніченко, М. М. Луценко, Н.В. Миколенко, У. Б. Михайлишин та ін.

Найбільш близьким елементом суспільства, який визначає самооцінку та формує статусно-рольові характеристики особистості, є група. Вивчаючи статуси та ролі особистості, важливо звертати увагу на їхні зміни в суспільстві і вплив на успіх у взаємодії з іншими людьми. Розуміння особливостей поведінки людини в різних ситуаціях допомагає адаптуватися, уникати конфліктів, що виникають через невідповідність уявлень про роль одного індивіда в суспільстві відносно іншого.

Ступінь вивчення теми дослідження. Важливо визначити рівень розвиненості досліджуваної проблеми. Підходом до вивчення самооцінки можна вважати праці В. Джемса, який виявив інтерес до цього явища ще в 1892 році в контексті дослідження самосвідомості. Основні ідеї статусно-рольової теорії були сформульовані американськими соціологами Дж. Мідом і Р. Мінтоном, і активно розвивалися Т. Парсонсом. Проблема самооцінки особистості, яка є ключовим компонентом самосвідомості, та її вплив на реалізацію статусу та ролі в групі, в останні десятиліття привертає увагу дослідників, включаючи клінічних психологів, психіатрів та фахівців різних напрямків, таких як когнітивно-поведінкові терапевти.

Метою даної магістерської роботи є вивчення та аналіз взаємодії між самооцінкою особистості та її функціональним статусом в груповому середовищі. Ми маємо на меті визначити, як самооцінка впливає на взаємини в групі, формування ролей та статусів, і як ці фактори впливають на ефективність групової діяльності.

З огляду на вказану тему, нам необхідно виконати наступні **завдання** дослідження:

1. проаналізувати теоретичні підходи до визначення самооцінки особистості та її ролі в груповій динаміці;

2. описати механізми формування ролей та статусів в групі;

3. визначити взаємозв'язок між рівнем самооцінки та функціональним статусом особистості у групі;

4. охарактеризувати вплив самооцінки на рольову адаптацію та соціальну інтеграцію у групі;

5. вивчити можливі стратегії розвитку позитивної самооцінки та їх вплив на груповий динамізм.

Предметом дослідження є взаємодія самооцінки особистості та її статусно-рольової реалізації у груповому середовищі.

Об'єктом є індивідуальні та групові динаміки, що виникають внаслідок взаємодії самооцінки та групових чинників. Вибіркою дослідження є 100

студентів 1 та 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України (60- дівчат та 40 – юнаків).

Методологія дослідження. Для досягнення поставлених цілей використовувалися різноманітні методи, що сприяли глибокому розгортанню досліджуваного вопросу. Теоретичні підходи (аналіз вітчизняної та міжнародної наукової літератури) виявилися особливо ефективними у виявленні, узагальненні та систематизації різних аспектів обраної теми. Експериментальні методи, такі як спостереження та використання опитувальників, зокрема «Методика дослідження самооцінки особистості» від С. Будассі та методика «Соціометрія», дозволили отримати важливі інсайти в динаміку взаємодії в групі та спостереження за студентами. Для обробки отриманих даних застосовувалися методи статистичного аналізу, зокрема методика рангової кореляції Спірмена, що дозволило числово виразити взаємозв'язки та тенденції, виявлені під час дослідження.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані для розробки ефективних стратегій управління груповою динамікою в різноманітних суспільних та організаційних контекстах. Розуміння того, як самооцінка впливає на призначення та виконання ролей у групі, надає можливість розробки індивідуалізованих підходів до розвитку особистості та оптимізації її внеску у колективну діяльність.

Наукова новизна дослідження визначається його спроможністю висвітлити поки ще недостатньо досліджені аспекти взаємодії між особистісними характеристиками та груповою динамікою. Розглядання впливу самооцінки на формування статусу та ролей привносить новий погляд на розуміння соціальної адаптації особистості та розвитку колективного потенціалу.

Структура магістерської роботи складається зі: вступу, трьох розділів та підрозділів до них, висновків до кожного розділу, загальні висновки, список

використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи складається зі: 84 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ НА ЇЇ СТАТУСНО-РОЛЬОВУ РЕАЛІЗАЦІЮ В ГРУПІ

1.1 Визначення та сутність поняття самооцінка особистості

Самооцінка, як важливий аспект сприйняття себе, стала предметом вивчення багатьма визначеними дослідниками, які внесли свій внесок у розуміння цього складного психологічного явища. Ключові постаті в цьому відношенні включають Коляду Н.В., Гутніка Р., Мостову І., Кушніренка К., Волянюка Н., Ложкіна Г., Винославську О., Блохіну І., Шахову О.Г. Їхні дослідження допомагають краще розуміти різноманітні аспекти самооцінки та її вплив на поведінку людини. Коляда Н.В. розглядає самооцінку як ключовий елемент формування особистості та розвитку ідентичності. Вона акцентує увагу на тому, як самопочуття впливає на самооцінку, і як ці дві складові взаємодіють у формуванні психічного стану особистості.

Гутнік Р. визначає самооцінку як процес, що може зазнавати змін під впливом зовнішніх факторів, таких як соціальне оточення та ситуаційні умови. Він розглядає динаміку самооцінки протягом життя людини та вплив зовнішніх чинників на формування позитивного чи негативного відношення до себе. Мостова І. розширює наше розуміння самооцінки через призму соціокультурних впливів. Вона вказує на те, що індивідуальна самооцінка в значній мірі залежить від культурних стереотипів та соціальних норм, які формуються у певному соціокультурному середовищі. Кушніренко К. та Волянюк Н. фокусуються на взаємозв'язку самооцінки із самореалізацією. Вони стверджують, що високий рівень самооцінки може сприяти більш успішній самореалізації та досягненню особистісних цілей. Ложкін Г. та Винославська О. досліджують вплив різноманітних факторів, таких як родинна атмосфера, освіта та соціальне становище, на формування самооцінки у ранньому віці та її вплив на подальший розвиток особистості. Блохіна І. та Шахова О.Г. глибше вдивлюються в психологічні механізми, що лежать в основі самооцінки, і досліджують, як внутрішні переконання та

самосвідомість впливають на формування ставлення до себе. Ці дослідники разом створюють комплексне уявлення про самооцінку, допомагаючи визначити її ключові аспекти та взаємозв'язки з іншими психологічними явищами. Це дозволяє не лише розширити наше знання про саму сутність самооцінки, а й визначити можливі шляхи впливу на неї для покращення якості життя та психічного благополуччя людини.

У своєму дослідженні Коляда Н.В. та Гутник Р. висвітлили важливий аспект взаємозв'язку між самооцінкою та рівнем конформності у юнаків, що розкриває глибину взаємодії між індивідуальним самосприйняттям та соціальним середовищем. Дослідники зосереджують свою увагу на вивченні того, як різний рівень конформності може впливати на процес формування самооцінки особистості. Вони визнають самооцінку як ключовий фактор у становленні та розвитку індивідуальної особистості, що наголошує на її значенні в контексті соціального взаємодії та саморегуляції. Це дослідження відзначає динамічний характер взаємозв'язку між самооцінкою та соціальною динамікою. Автори припускають, що рівень конформності грає суттєву роль у формуванні самосприйняття індивіда. Конформність тут розглядається як важливий елемент визначення та взаємодії з соціальним оточенням, що може визначити, наскільки індивід відповідає чи пристосовується до встановлених норм, цінностей та очікувань. Подальше розкриття цього взаємозв'язку може сприяти глибшому розумінню та оптимізації процесів самовизначення та соціальної адаптації у розвитку особистості. Дослідження виокремлює той факт, що взаємодія між індивідуальною самооцінкою та ступенем конформності відіграє важливу роль у формуванні гармонійного та збалансованого самосприйняття особистості у соціумі [18, с.311-312].

Дослідження І. Мостової та К. Кушніренко надає унікальний погляд на процес самооцінки серед підлітків, враховуючи важливі аспекти їхнього соціального, когнітивного та емоційного розвитку. Однією з ключових визначень їхнього підходу є розгляд самооцінки як складної взаємодії різноманітних чинників, що створюють унікальний контекст для формування

самосвідомості та власної цінності під час переходу від дитинства до дорослості. Автори виокремлюють соціальні аспекти впливу на самооцінку, наголошуючи на важливості взаємодії з оточуючими та соціальними структурами. Вони враховують вплив різних соціальних груп, ролями яких можуть бути рідина, шкільне оточення, та інші спільноти, на формування підліткової самооцінки. Крім того, дослідники ретельно вивчають когнітивні аспекти самооцінки, зосереджуючись на сприйнятті власних здібностей, успішності та особистих досягнень. Важливим аспектом цього підходу є розуміння того, як когнітивні процеси взаємодіють з соціальними впливами, що сприяє глибшому розумінню формування самооцінки в підлітковому віці. Емоційний аспект самооцінки, згідно з дослідженням, також заслуговує на увагу. Мостова та Кушніренко досліджують взаємозв'язок емоційного стану підлітка та його самооцінки, розглядаючи вплив емоційних переживань на сприйняття власної особистості та власної цінності [19, с.200-201].

Самооцінка, як фундаментальний елемент психологічного складу особистості, визначається в контексті ширшого психологічного дискурсу як ключовий когнітивний процес, що впливає на різні аспекти людського досвіду. Важливо розглядати її як суб'єктивну оцінку, яка визначається не тільки об'єктивними характеристиками особистості, але і внутрішніми переживаннями та індивідуальним сприйняттям власної цінності. Спираючись на підходи Н. Волянюка та Г. Ложкіна, важливо розуміти, що самооцінка має глибокі корені в суб'єктивному сприйнятті власної особистісної цінності. Цей когнітивний процес відіграє ключову роль у формуванні поведінки та взаємодії з іншими. Індивід взаємодіє з оточуючим середовищем, керуючись не лише об'єктивними параметрами своєї особистості, але й власною оцінкою власної цінності, яка може впливати на вибір стратегій адаптації та способів взаємодії з оточенням. Саме через призму самооцінки формуються міжособистісні стосунки. Індивід, який відчуває внутрішню впевненість і позитивне сприйняття власної цінності, здатний більш конструктивно взаємодіяти з іншими, будує стосунки на взаєморозумінні та взаємопідтримці. З іншого боку,

негативне сприйняття власної цінності може вести до формування конфліктних взаємин, адже особа може виявляти тенденцію до оборонної поведінки або недооцінювати свої можливості у взаємодії з іншими [31, с.110-112].

Шахова О.Г. розглядає самооцінку як ключовий елемент у взаємодії особистості з соціальним оточенням. Її дослідження вказують на те, що самооцінка визначає не лише індивідуальний внутрішній світ, але й впливає на сприйняття та адаптацію особистості до соціальних структур. Самооцінка, за словами Шахової, є своєрідним мостом, який сполучає внутрішні переживання та зовнішні впливи. У її концепції важливим елементом є розуміння самооцінки як динамічної сили. Вона розглядає цей процес як постійно змінюючийся, реактивний елемент, що взаємодіє з різними аспектами існування індивіда. Самооцінка, за її поглядом, визначається не тільки внутрішніми переконаннями, але і зовнішніми факторами, такими як соціальне оточення, культурні норми і міжособистісні відносини. Важливо відзначити, що погляд Шахової підкреслює не лише роль самооцінки в формуванні особистості, але й акцентує на її ролі як моста між внутрішнім і зовнішнім світом. Це свідчить про те, що самооцінка взаємодіє з індивідуальними переконаннями, але також тісно пов'язана з оточуючим соціальним контекстом. Такий комплексний підхід до розуміння самооцінки робить внесок Шахової в сучасну соціальну психологію значущим і перспективним (див.рис.1.1) [46, 60].

Рис.1.1.1 Ключові аспекти самооцінки

Психологічний аспект самооцінки є багатогранною та складною сферою, яка широко досліджується в науковій літературі. Серед помітних внесків у цю сферу - роботи Зайцевої В.Т., Кріль Т.В., Рупак А.С., кожна з яких проливає світло на різні аспекти взаємодії Я-концепції та самооцінки, їх вплив на психосоматичне благополуччя, формування позитивної Я-концепції та корекцію самооцінки у підлітків.

Зайцева В.Т. у своєму дослідженні «Психологічні особливості взаємовпливу та взаємозв'язку Я-концепції та самооцінки у формуванні психосоматичних розладів» заглиблюється у складні зв'язки між Я-концепцією та самооцінкою. Робота Зайцевої підкреслює симбіотичний зв'язок між цими двома психологічними конструктами та їхній вплив на виникнення психосоматичних розладів. Досліджуючи складну взаємодію між Я-концепцією та самооцінкою, Зайцева підкреслює важливість цих інтерналізованих уявлень у формуванні психосоматичного благополуччя людини [14, с.142-143].

Робота Кріль Т.В. присвячена темі «Вплив самооцінки особистості на формування позитивної Я-концепції». Дослідження Кріль Т.В. акцентує увагу на ключовій ролі, яку відіграє самооцінка у формуванні позитивної Я-концепції. Завдяки ретельному аналізу динаміки між самооцінкою особистості та розвитком позитивної Я-концепції, Кріл підкреслює глибокий вплив самооцінки на формування сприятливого самосприйняття. Це дослідження підкреслює вирішальний зв'язок між самооцінкою та загальною ментальною та емоційною структурою, яку люди будують для себе [24, с.161-163].

Водночас Рупак А.С. заглиблюється у сферу підліткової психології в контексті корекції самооцінки в дослідженні «Я-образ як інструмент корекції самооцінки підлітків». Робота Рупак підкреслює мінливість самооцінки у підлітковому віці, коли відбувається становлення особистості. Розглядаючи образ себе як потужний інструмент для формування та корекції самооцінки підлітків, Рупак пропонує розуміння динамічного процесу самосприйняття під час цього важливого етапу розвитку. Це дослідження відкриває цінні

перспективи для педагогів, батьків і фахівців у галузі психічного здоров'я, які беруть участь у формуванні позитивної самооцінки у підлітків [42, с.23-34] (див.рис.1.2).

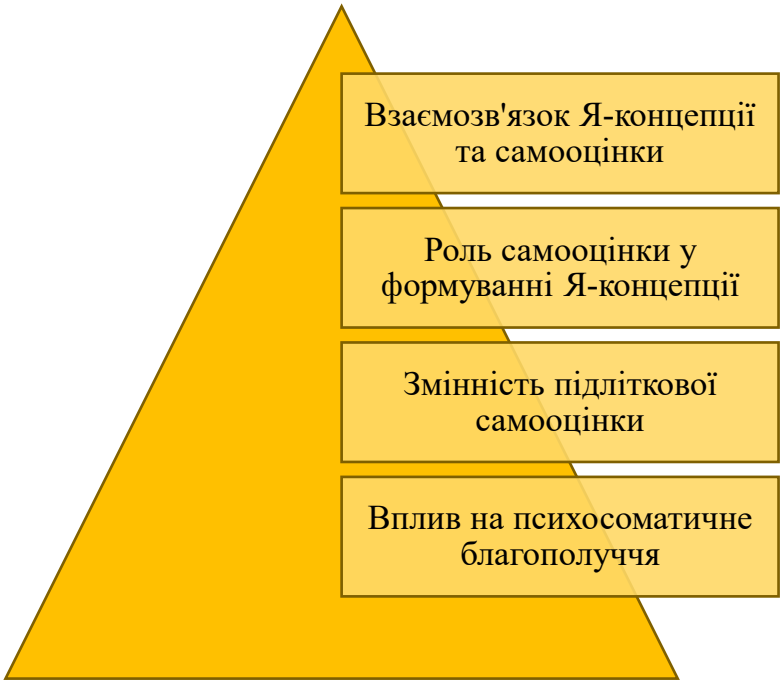

Рис.1.1.2 Ключові принципи, які формують основи психологічного аспекту самооцінки

Саме тому, наукова література про психологічний аспект самооцінки надає багатий матеріал для роздумів, розкриваючи складні зв'язки між Я-концепцією та самооцінкою, а також їхні далекосяжні наслідки для індивідуального благополуччя на різних етапах розвитку. Робота І. В. Дупляка про самооцінку як фактор соціальної адаптації проливає світло на складну взаємодію між особистістю та суспільством. У своєму дослідженні Дупляк підкреслює ключову роль, яку відіграє суспільна динаміка у формуванні та впливі на самооцінку індивіда. Складна мережа суспільних норм, очікувань та взаємодій слугує горнилом, в якому самооцінка формується та випробовується [13].

На думку Дупляк, самооцінка - це не статична, ізольована риса, а динамічний конструкт, глибоко переплетений із соціальним середовищем. Суспільство діє як дзеркало, відображаючи та впливаючи на уявлення, які

люди мають про себе. Постійні соціальні порівняння та оцінки стають потужною силою у формуванні самооцінки. Позитивна оцінка суспільства може підвищити самооцінку, сприяючи формуванню почуття приналежності та прийняття. І навпаки, негативний суспільний зворотний зв'язок або виключення можуть завдати глибоких ран самооцінці людини. Всепроникний характер суспільного впливу робить його грізним чинником соціальної адаптації особистості. Дупляк стверджує, що висока самооцінка сприяє більш плавній інтеграції в соціальні структури, підвищуючи здатність людини орієнтуватися і процвітати в межах своєї спільноти [13, с.12-13].

Більше того, Дупляк заглиблюється у взаємний характер цього зв'язку, підкреслюючи, що самооцінка індивіда може, в свою чергу, впливати на суспільну динаміку і формувати її. Людина з високою самооцінкою з більшою ймовірністю зробить позитивний внесок у своє соціальне середовище, сприяючи формуванню гармонійної та підтримуючої спільноти. З іншого боку, низька самооцінка може призвести до соціальної замкнутості, утрудненого спілкування та зниження здатності робити значущий внесок. По суті, аналіз Дупляка підкреслює симбіотичний зв'язок між людиною і суспільством, де самооцінка виступає в ролі важливого посередника. Суспільний контекст стає потужною детермінантою самооцінки індивіда, і навпаки, самооцінка індивіда робить свій внесок у загальну соціальну структуру. Цей взаємозв'язок підкреслює потребу в цілісному розумінні самооцінки, визнанні її коріння в соціальних взаємодіях і далекосяжних наслідків для соціальної адаптації [13, с.20-22].

Складний взаємозв'язок між самооцінкою та самосприйняттям давно перебуває в центрі уваги психологічних досліджень, і вчені заглиблюються в різні виміри, щоб осягнути глибину цього взаємозв'язку. Робота Герасименко про емоційну регуляцію в академічному контексті, особливо серед студентів, пропонує цінне розуміння динаміки самооцінки та самосприйняття. У своєму дослідженні Герасименко підкреслює ключову роль, яку емоційна регуляція

відіграє у формуванні поведінки студентів, і розглядає цей феномен у більш широкому контексті самооцінки.

Дослідження емоційної регуляції Герасименко проливає світло на те, як люди, зокрема студенти в цьому контексті, керують своїми емоціями на основі самооцінки. Емоційні реакції студентів, стверджує вона, тісно пов'язані з їхнім самосприйняттям і, відповідно, з рівнем самооцінки. Вища самооцінка має тенденцію корелювати з більш адаптивною емоційною регуляцією, тоді як нижча самооцінка може сприяти дезадаптивним емоційним реакціям. Це свідчить про зворотний зв'язок, коли самооцінка впливає на емоційну регуляцію, а емоційні переживання, в свою чергу, впливають на самооцінку [8, с.120-121].

Звертаючись до роботи Хохліної, концептуалізація компонентів особистості постає як ключовий фактор у розумінні формування професійної ідентичності. Хохліна стверджує, що зміст цих компонентів особистості слугує фундаментальною основою для професійного розвитку. Важливо, що вона підкреслює зв'язок між самооцінкою і самосприйняттям в контексті особистісних компонентів. На думку Хохліної, самосприйняття людини нерозривно пов'язане з її професійною ідентичністю, а вона, в свою чергу, впливає на самооцінку. У концепції Хохліної різні елементи, що складають особистість людини, стають будівельним матеріалом для розвитку професійної ідентичності. Самооцінка, як невід'ємний аспект самосприйняття, вплітається в ці компоненти, формуючи те, як люди сприймають своє професійне «я». Чим більш позитивним є самосприйняття в контексті професійної ідентичності, тим вища ймовірність формування здорової самооцінки [57, с.36-38]. Взаємозв'язок між самооцінкою та самосприйняттям є багатогранним і взаємним. Дослідження Герасименко підкреслює вплив самооцінки на емоційну регуляцію, припускаючи, що те, як люди сприймають себе, впливає на те, як вони регулюють свої емоції. Хохліна, з іншого боку, підкреслює роль особистісних компонентів у формуванні професійної ідентичності, де самооцінка і самосприйняття відіграють вирішальну роль. Разом ці

дослідження сприяють комплексному розумінню складних зв'язків між самооцінкою та самосприйняттям.

Розвиток і формування самооцінки - це складні процеси, які розгортаються в різні періоди життя людини, впливаючи на її загальне самопочуття та психічне здоров'я. У сфері психологічних досліджень такі вчені, як Л. Папіченко, заглибилися в теоретичний аналіз значення самооцінки в ширшому контексті гідності особистості. Робота Папітченко дає цінне розуміння того, як самооцінка розвивається і робить свій внесок у складну структуру почуття власної гідності людини.

Теоретичний аналіз Папітченко Л. підкреслює ключову роль самооцінки у формуванні гідності особистості. Досліджуючи взаємозв'язок між самосприйняттям і ширшою структурою гідності, Папітченко проливає світло на нюанси важливості самооцінки. Дослідження, ймовірно, вивчає, як самооцінка виступає основоположним елементом у розвитку ідентичності людини, впливаючи на її сприйняття власної гідності та цінності в суспільному контексті [34, с.80-84].

У зв'язку з цим, робота Романяк, Л. І., зосереджена на впливі травматичних подій на самооцінку в підлітковому віці. Дослідження Романяк підкреслює вразливість самооцінки в цей вирішальний період життя, припускаючи, що травматичний досвід може суттєво формувати почуття власної гідності людини. Дослідження, ймовірно, вивчає специфічні способи, в які травматичні події проявляються і відлунюють у психіці підлітків, потенційно залишаючи стійкі відбитки на їхній самооцінці [41, с.45-67].

Заглиблюючись у специфіку аналізу Папіченко Л., стає необхідним дослідити етапи розвитку самооцінки, окреслені в літературі. Від раннього дитинства, де значну роль відіграють зовнішні оцінки, до підліткового віку, позначеного турбулентністю формування ідентичності та сприйнятливістю до травматичних подій, шлях самооцінки є багатогранним. З переходом до дорослого життя продовжується процес самопізнання, що має потенціал для

формування більш інтерналізованого та стабільного почуття власної гідності [34, с.80].

Узагальнюючи дискурс, можна виділити наступні чотири основні етапи розвитку самооцінки, що випливають з теоретичного аналізу та дослідження про травматичні впливи на самооцінку в підлітковому віці: 1.Раннє дитинство: Характеризується зовнішніми оцінками та впливом вихователів, що закладає фундамент самосприйняття. 2.Підлітковий вік: Відзначається турбулентністю формування ідентичності та вразливістю самооцінки до травматичних подій. 3. Перехід до дорослого життя: Період постійного самопізнання, з потенціалом для більш інтерналізованого та стабільного почуття власної гідності. 4. Зрілість: Кульмінація розвитку самооцінки, що відображає цілісне та інтегроване відчуття особистої цінності та гідності [35, 56]. Отже, формування і розвиток самооцінки - це динамічні процеси, які розгортаються впродовж усього життя, причому кожен період вносить свій унікальний внесок у загальне відчуття людиною власної гідності. Завдяки теоретичному аналізу та дослідженню впливу травматичних подій, такі вчені, як Папіченко Л. та Романяк Л. І., надають цінну інформацію про складний взаємозв'язок між самооцінкою, ідентичністю та благополуччям.

Вплив самооцінки на психологічне здоров'я є багатогранною та інтенсивно досліджуваною сферою в галузі психології. Численні дослідження заглиблюються в складні зв'язки між самооцінкою та різними аспектами психічного благополуччя, проливаючи світло на глибокі наслідки, які може мати самосприйняття людини на її психологічне здоров'я. У цьому контексті роботи таких дослідників, як Н.М. Атаманчук та Н.Є. Афанасьєва, дають цінне уявлення про специфічну динаміку самооцінки серед студентів у вищих навчальних закладах [12].

Дослідження Н.М. Атаманчук «Психологічні особливості самооцінки студентів на початкових етапах навчання у вищому навчальному заклад» представляє тонке дослідження психологічних тонкощів самооцінки на ранніх етапах університетського життя. Атаманчук заглиблюється у фактори, які

формують самосприйняття студентів під час складного переходу до вищої освіти. Початкові етапи університетського життя можуть бути особливо складними, оскільки студенти стикаються з академічним тиском, соціальною адаптацією та необхідністю створення нової ідентичності. Аналіз Атаманчук психологічних особливостей, пов'язаних із самооцінкою, враховує унікальні стреси та виклики, з якими стикаються студенти в цей вирішальний період. Дослідниця, ймовірно, вивчає, як академічна успішність, взаємодія з однолітками та розвиток почуття компетентності сприяють формуванню та коливанням самооцінки у студентів університету. Завдяки розумінню специфічних психологічних особливостей, робота Атаманчук пропонує цінне розуміння того, як зовнішні фактори можуть впливати на самооцінку на етапі становлення вищої освіти [2, с.97-99].

У зв'язку з цим, робота Н.Є. Афанасьєвої «Особливості взаємозв'язку самооцінки та психологічних захистів у студентів вищих навчальних закладів» заглиблюється у складну взаємодію між самооцінкою та механізмами психологічного захисту. Дослідження Афанасьєвої припускає, що студенти вищих навчальних закладів можуть використовувати різні психологічні захисні механізми як засіб подолання викликів для їхньої самооцінки. Використання захисних механізмів може бути складною адаптивною реакцією на стресові фактори, притаманні академічному середовищу. Афанасьєва, ймовірно, висвітлює нюанси того, як люди з різним рівнем самооцінки можуть залучати такі захисні механізми, як заперечення, проекція або раціоналізація. Вивчення дослідницею цих особливостей дає всебічне розуміння стратегій подолання, які використовують студенти, щоб захистити свою самооцінку перед обличчям академічного та соціального тиску [3, с.142-144]. Дослідження Атаманчук та Афанасьєвої є значним внеском у ширшу літературу про вплив самооцінки на психологічне здоров'я, особливо в контексті вищої освіти. Вивчаючи унікальні виклики, з якими стикаються студенти на початкових етапах університетського життя, і досліджуючи складний взаємозв'язок між самооцінкою і психологічними захистами, ці дослідники поглиблюють наше

розуміння складного взаємозв'язку між самосприйняттям і психічним благополуччям в академічному середовищі [11].

Ми можемо також зазначити, що вплив самооцінки на психологічне здоров'я є предметом широкого дослідження та аналізу в науковій літературі. Такі вчені, як Куруц М. І., Титаренко Т. М., Ткаліч К. В., досліджували різні аспекти цього складного взаємозв'язку, проливаючи світло на психологічні умови, значення психологічного здоров'я та особливості самооцінки підлітків. Куруц М. І. у своїй роботі, присвяченій психологічним умовам розвитку самооцінки у старшокласників, підкреслює багатогранність цього процесу. На думку Куруца, у формуванні самооцінки підлітків вирішальну роль відіграє поєднання факторів навколишнього середовища, сімейної динаміки та індивідуальних особливостей особистості. Він стверджує, що позитивне підкріплення, сприятливе сімейне середовище та культивування почуття компетентності мають вирішальне значення для формування здорової самооцінки у старшокласників [25, с.45-55].

Водночас Т. М. Титаренко робить свій внесок у цей дискурс, підкреслюючи першорядну важливість психологічного здоров'я для загального благополуччя людини. У своєму дослідженні психологічного здоров'я Т. М. Титаренко підкреслює його роль як основоположного елемента, який не тільки впливає на психічний стан людини, але й поширює свій вплив на фізичне здоров'я. Титаренко стверджує, що стабільна і позитивна самооцінка є наріжним каменем психологічного здоров'я, оскільки вона сприяє життєстійкості, механізмам подолання труднощів і загальному почуттю задоволеності життям [49, с.77-80].

Звертаючись до специфіки підліткової самооцінки, К. В. Ткаліч заглиблюється в унікальні психологічні особливості, пов'язані з цим етапом розвитку. Ткаліч стверджує, що підлітковий вік є критичним періодом для формування самооцінки, який характеризується підвищеною чутливістю до соціального порівняння та впливу однолітків. Автор припускає, що на цьому етапі люди особливо сприйнятливі до зовнішніх оцінок, які можуть суттєво

вплинути на їхнє самосприйняття. Ткаліч наголошує на необхідності втручань, спрямованих на ці особливості підліткової самооцінки, щоб сприяти формуванню здорового почуття власної гідності [50, с.188-190] (див.рис.1.1.3).

Рис.1.1.3 Ключові моменти щодо впливу самооцінки на психологічне здоров'я

Розвиток самооцінки в дитинстві є критично важливим аспектом загального психологічного благополуччя дитини та її успішності в майбутньому. Наукова література, зокрема роботи Гурської І. В. та Калюжної Є. М., проливає світло на складну динаміку, пов'язану з формуванням самооцінки на ранніх етапах розвитку.

Науковець І.В. Гурська заглиблюється в нюанси впливу дитячо-батьківських стосунків на формування особистості підлітка. Тонкощі цих стосунків відіграють ключову роль у формуванні самооцінки. Гурська підкреслює важливість сприятливого та дбайливого середовища, яке створюють батьки, оскільки воно виступає фундаментом для розвитку здорової Я-концепції у дітей. Позитивна взаємодія та спілкування в сім'ї значною мірою сприяють формуванню позитивного образу «Я» у підлітків [9, с.55-60].

Водночас Калюжна Є. М. досліджує взаємозв'язок між самооцінкою особистості та академічною успішністю у молодшому шкільному віці. На думку Калюжної, сприйняття дитиною власної цінності та можливостей безпосередньо впливає на її навчальні досягнення. Вища самооцінка, як правило, пов'язана з кращими академічними результатами, оскільки діти з позитивною Я-концепцією більш схильні підходити до навчання з упевненістю та стійкістю. Результати дослідження Калюжної підкреслюють взаємозв'язок між самооцінкою та академічною успішністю, наголошуючи на необхідності втручань, які спрямовані на обидва аспекти в тандемі [15, с.560-562].

Ми можемо зауважити, що І. Олійник доповнює дискурс, висвітлюючи особливості формування адекватної самооцінки в молодшому шкільному віці. Олійник наголошує на важливості збалансованої та реалістичної самооцінки, позбавленої завищених чи занижених уявлень. Автор підкреслює роль педагогів і батьків у створенні середовища, яке заохочує реалістичну самооцінку у дітей. Виховуючи почуття компетентності та досягнень за допомогою конструктивного зворотного зв'язку, дорослі можуть зробити значний внесок у створення здорової основи самооцінки [33, с.13-20]. Таким чином, наукова література, представлена Гурською І. В., Калюжною Є. М. та Олійник І., в сукупності підкреслює багатогранність розвитку самооцінки в дитинстві. Дитячо-батьківські стосунки, академічна успішність та формування адекватної самооцінки нерозривно пов'язані між собою, що вимагає цілісного підходу з боку батьків, педагогів та вихователів. Розпізнавання та врахування цієї динаміки в період становлення дитини може закласти основу для формування стійкої та позитивної Я-концепції, яка продовжиться в підлітковому та дорослому віці.

Таким чином, самооцінка особистості є важливим аспектом психологічного самовизначення. Це процес, за допомогою якого людина оцінює свої характеристики, здібності, досягнення та внутрішні риси. Визначається самооцінка не лише внутрішніми параметрами, а й залежить від зовнішніх факторів, таких як оточуюче середовище та соціокультурні

стандарти. Правильна самооцінка сприяє розвитку самосвідомості та психологічного благополуччя, а неправильна може викликати конфлікти та стрес. Важливо розуміти, що самооцінка є динамічним процесом, який може змінюватися в різні періоди життя та впливати на особистісний розвиток.

1.2 Роль самооцінки особистості в її реалізаціїї в соціальній группі

Самооцінка відіграє вирішальну роль у реалізації особистості в соціальній групі. Самооцінка - це загальна думка, яку ми маємо і зберігаємо про себе, і яка формує наше ставлення, поведінку та взаємодію з іншими людьми. У соціальному контексті вона виступає потужною детермінантою того, як індивіди сприймають свою цінність і роблять внесок у динаміку групи. Люди з високою самооцінкою часто демонструють впевненість, напористість і почуття приналежності. Таке позитивне самосприйняття дозволяє їм активніше брати участь у соціальній взаємодії, висловлювати свою думку та досягати поставлених цілей. Висока самооцінка сприяє життєстійкості, дозволяючи людям долати виклики та невдачі без шкоди для почуття власної гідності. Як наслідок, вони з більшою ймовірністю беруть на себе лідерські ролі, роблять значущий внесок у групову діяльність і будують здорові стосунки [58, с.23-25].

І навпаки, люди з низькою самооцінкою можуть боротися за самоствердження в соціальній групі. Вони можуть боятися осуду, відторгнення або несхвалення, що призводить до нерішучості у висловлюванні своїх думок або взяття на себе відповідальності. Низька самооцінка може сприяти соціальній тривожності, ізоляції та зниженню здатності ефективно співпрацювати з іншими. У крайніх випадках вона може навіть перешкоджати особистісному зростанню та обмежувати прагнення людини. Взаємодія між самооцінкою та соціальним середовищем є взаємною. Позитивна соціальна взаємодія та підтримуючі стосунки можуть сприяти розвитку та підтримці високої самооцінки. І навпаки, позитивне уявлення про себе дозволяє людям

підходити до соціальних ситуацій з упевненістю та автентичністю, сприяючи циклу позитивного підкріплення [61].

Визнання важливості самооцінки в соціальній сфері має важливе значення для педагогів, лідерів та громад. Заохочення позитивної самооцінки в окремих осіб через конструктивний зворотний зв'язок, наставництво та інклюзивне середовище може сприяти загальному благополуччю групи. Більше того, сприяння емпатії та розумінню в соціальному контексті може допомогти пом'якшити негативний вплив низької самооцінки, сприяючи створенню атмосфери, в якій кожна людина відчуває, що її цінують і що вона має можливість зробити значущий внесок у суспільство. По суті, самооцінка слугує наріжним каменем для реалізації особистості в соціальній групі. Розвиваючи позитивну самооцінку, люди можуть брати активну участь у груповій динаміці, сприяти досягненню колективних цілей і розвивати повноцінні стосунки, що, зрештою, призводить до створення більш згуртованого і процвітаючого соціального середовища [27, с.34-36].

Робота Абдуллаєвої О. М., присвячена інтеграції компонентів самоставлення в Я-концепцію особистості, заглиблюється в складний взаємозв'язок між самооцінкою та загальним самосприйняттям індивіда. На думку Абдуллаєвої, самооцінка, яка є найважливішим аспектом самоставлення, відіграє ключову роль у формуванні того, як індивіди сприймають себе в контексті соціальної групи. Усвідомлення власної ідентичності в соціальному середовищі значною мірою залежить від того, як різні компоненти самоставлення об'єднуються в цілісну Я-концепцію. Крім того, Абдуллаєва підкреслює нюансову природу самооцінки, наголошуючи, що це не монолітний конструкт, а багатогранна амальгама різних компонентів. Ці компоненти, будучи інтегрованими, сприяють формуванню цілісної Я-концепції, яка, в свою чергу, формує поведінку індивіда, його взаємодію та загальну участь у соціальній групі. Глибина аналізу Абдуллаєвої підкреслює важливість розуміння складної динаміки між самооцінкою та Я-концепцією

для більш повного розуміння ролі самооцінки в соціальній реалізації [1, с.38-40].

Спираючись на цей фундамент, О. Бойко та Г. Горун досліджують поняття самооцінки як критичного критерію становлення особистості. У своїй роботі вони заглиблюються в ідею, що самооцінка виступає наріжним каменем, що впливає на розвиток і кристалізацію особистості. На думку Бойко та Горун, рівень самооцінки, яким володіє людина, може суттєво впливати на її самооцінку, впевненість у собі, а також на те, як вона орієнтується в соціальних взаємодіях [4, с.32-33].

Крім того, С. Бондаревич та Л. Суслик роблять свій внесок у дискурс, проливаючи світло на вплив гендерних стереотипів на формування самооцінки. Їхнє дослідження підкреслює, що суспільні конструкти та очікування, пов'язані з ґендером, можуть формувати самосприйняття людини. Вплив цих стереотипів є глибоким і впливає не лише на рівень самооцінки, але й на те, як індивіди позиціонують себе в соціальній групі [5, с.30-32]. Таким чином, наукова література про роль самооцінки в реалізації людини в соціальній групі, яку сформулювали О. М. Абдуллаєва, О. Бойко, Г. Горун, С. Бондаревич, Л. Суслик, дає всебічне розуміння складної динаміки, пов'язаної з цим процесом. Інтеграція компонентів самоставлення в Я-концепцію, вирішальна роль самооцінки у формуванні особистості та вплив гендерних стереотипів у сукупності підкреслюють багатогранну природу самооцінки у формуванні індивідуальної реалізації в соціальному контексті (див.рис.1.2.1).

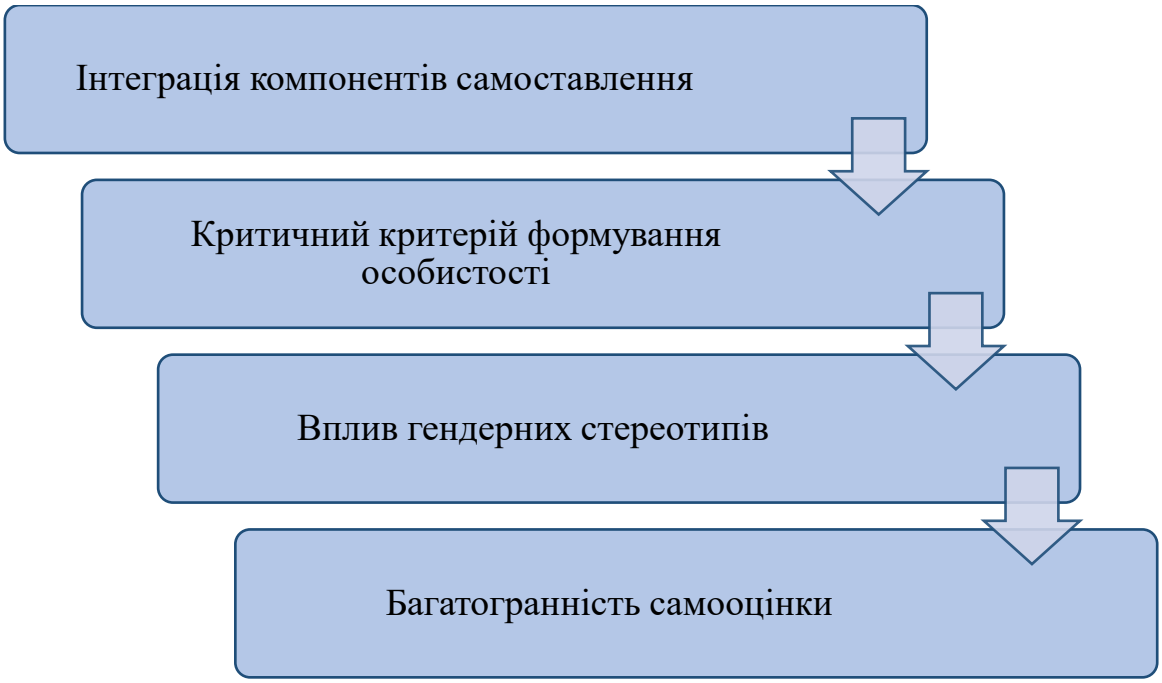

Рис.1.2.1 Основні моменти щодо ролі самооцінки в реалізації особистості в соціальній групі

Як ми вже зазначали раніше, важливість розвитку самооцінки людини для її реалізації в соціальній групі є предметом значного інтересу в психологічних дослідженнях. Різні вчені заглиблювалися в цю тему, проливаючи світло на складний взаємозв'язок між самооцінкою, розвитком особистості та соціальною динамікою. Серед цих дослідників помітний внесок зробили Кім В. В. та Козерук Ю. В., дослідження яких дають цінну інформацію про складні взаємозв'язки між психологічними межами, самооцінкою в підлітковому віці та становленням особистості учня.

Дослідження Кім В. В. «Взаємозв'язок між психологічними межами особистості та самооцінкою в підлітковому віці» заглиблюється в критичний період підліткового віку - етап, що характеризується швидкими психологічними та соціальними змінами. Кім досліджує, як встановлення психологічних кордонів сприяє розвитку самооцінки в цей вирішальний період життя. Дослідження, ймовірно, вивчає складні зв'язки між розумінням особистих кордонів та їхнім впливом на самооцінку, з'ясовуючи роль, яку ці

фактори відіграють у формуванні соціальної взаємодії та інтеграції людини в групу [16, с.20].

З іншого боку, дослідження Ю. В. Козерук «Самооцінка як чинник формування особистості студента» пропонує сфокусований розгляд самооцінки в контексті розвитку особистості, зокрема студентської. Козерук, ймовірно, досліджує багатогранні шляхи, якими самооцінка впливає на формування особистості студента. Дослідження може стосуватися питань про те, як позитивне чи негативне самосприйняття впливає на академічну успішність, міжособистісні стосунки та загальне благополуччя студента. Робота Козерук може надати цінне розуміння конкретних механізмів, за допомогою яких самооцінка діє як фактор формування особистості, особливо впродовж перших років навчання [17, с.164-165].

Крім того, дослідження Козерук «Особливості толерантності студентів з різним рівнем самооцінки» додає ще один рівень до дискусії. Толерантність, важливий аспект соціальної взаємодії, ймовірно, розглядається в контексті різних рівнів самооцінки серед студентів. Це дослідження потенційно може пролити світло на те, як люди з різним рівнем самооцінки орієнтуються в толерантному соціальному середовищі та роблять свій внесок у його розвиток. Розуміння цих особливостей толерантності може мати ширші наслідки для соціальної гармонії та згуртованості в різних групах, оскільки люди з різним рівнем самооцінки взаємодіють і співіснують. Синтезуючи ідеї Кіма В. В. та Козерука Ю. В., виникає комплексне розуміння важливості самооцінки в динаміці соціальних груп. Фокус Кіма на підлітковому віці свідчить про те, що встановлення психологічних меж на цьому етапі розвитку суттєво впливає на самооцінку, яка, в свою чергу, формує соціальну інтеграцію індивіда. Роботи Козерук, особливо стосовно студентів, підкреслюють всеосяжний вплив самооцінки на формування особистості та її наслідки для толерантності в соціальній групі [21, с.77-78].

Самооцінка, фундаментальний аспект психологічної структури особистості, відіграє ключову роль у формуванні особистісної самореалізації.

Значення розвитку та підтримки здорового рівня самооцінки неможливо переоцінити, оскільки вона пронизує різні аспекти життя людини, впливаючи на емоційне благополуччя, міжособистісні стосунки та загальну задоволеність життям. У науковому дослідженні взаємозв'язку емоційного інтелекту та самооцінки Кравченко Д.В. заглиблюється у складну динаміку, яка існує між цими двома психологічними конструктами. Емоційний інтелект, що охоплює здатність сприймати, розуміти, керувати та регулювати емоції, тісно переплітається з самооцінкою. Робота Кравченко проливає світло на те, як люди з вищим емоційним інтелектом схильні демонструвати підвищену самооцінку. Це означає, що здатність ефективно орієнтуватися і розуміти емоції сприяє більш позитивному самосприйняттю [22, с.74-76].

Переходячи до дослідження Михайлишин У. Б., акцент зміщується на вплив самооцінки на конфліктну поведінку підлітків. Підлітковий вік є критичним періодом, позначеним формуванням ідентичності та соціальними взаємодіями, що робить його сприятливим контекстом для вивчення впливу самооцінки на конфліктну поведінку. Висновки Михайлишина, ймовірно, підкреслюють думку про те, що підлітки з низькою самооцінкою можуть бути більш схильними до конфліктної поведінки, потенційно як засіб компенсації своєї уявної неадекватності або утвердження контролю в складних соціальних ситуаціях [30, с.89-90].

Б. Плескач та К. Майданська роблять свій внесок у цей дискурс, досліджуючи усвідомлення особистісних цінностей як фактор, що впливає на самооцінку. Розкриваючи складний взаємозв'язок між особистими цінностями та самооцінкою, їхнє дослідження може пролити світло на те, як узгодження власних дій та вибору з глибоко укоріненими цінностями може позитивно вплинути на самооцінку. Це узгоджується з ідеєю про те, що відповідність між особистими цінностями та поведінкою сприяє формуванню почуття автентичності та самоповаги [36, 38]. Ці дослідження в сукупності підкреслюють багатогранну природу самооцінки. Це не статична риса, а динамічний конструкт, на який впливають емоційний інтелект, поведінка в

конфлікті та узгодженість особистих цінностей. Як основний компонент соціальних очікувань, самооцінка виступає стрижнем у складній павутині людських взаємодій та самосприйняття.

Отже, наукова література, зокрема роботи Кравченка Д. В., Михайлишина Ю. Б., Плескача Б., Майданської К., надає цінну інформацію про глибоку важливість самооцінки для самореалізації особистості. Вона слугує нагадуванням про те, що розуміння та розвиток самооцінки є не лише особистим прагненням, але й суспільним завданням, оскільки вона впливає на стосунки, поведінку та загальне благополуччя. Інтеграція емоційного інтелекту, аналізу конфліктної поведінки та усвідомлення особистих цінностей сприяє комплексному розумінню динамічної природи самооцінки та її ролі у формуванні людського досвіду.

Статусно-рольовий аспект відіграє ключову роль у складному полотні розвитку самооцінки, що широко досліджується в науковій літературі. Фундаментальна праця О. О. Ткачук, присвячена динаміці самооцінки та оцінки особистості, а також дослідженню механізмів моральної регуляції поведінки особистості, дає цінне уявлення про багатогранний взаємозв'язок між статусом, роллю та самооцінкою. Дослідження Ткачук підкреслює складну динаміку розвитку самооцінки, проливаючи світло на тонкі механізми, які формують наше сприйняття самих себе. Одним із фундаментальних аспектів, на якому наголошує Ткачук, є глибокий вплив соціального статусу на формування самооцінки. Статус, як приписаний, так і досягнутий, слугує потужною детермінантою того, як індивіди сприймають себе в ширшому соціальному контексті [51, с.223].

У літературі підкреслюється, що люди часто отримують значну частину своєї самооцінки від свого статусу в різних соціальних структурах. Те, чи займає людина владну позицію, чи користується суспільним визнанням, чи стикається з маргіналізацією, глибоко впливає на самооцінку. Дослідження Ткачук заглиблюється у коливання самооцінки, що відповідають змінам суспільного статусу, висвітлюючи вразливість самооцінки до зовнішньої

валідації та суспільного визнання. Крім того, дослідження рольового аспекту розвитку самооцінки заглиблюється в очікування та обов'язки, пов'язані з різними ролями, які люди відіграють у суспільстві. Ролі, від сімейних і професійних до культурних і міжособистісних, стають невід'ємними компонентами, що впливають на самосприйняття. У літературі підкреслюється ключова роль рольових оцінок у формуванні самооцінки, оскільки люди орієнтуються на очікування і норми, пов'язані з їхніми ролями. Крім того, дослідження Ткачук підкреслює складний взаємозв'язок між статусом, роллю та моральними нормами у формуванні самооцінки. Соціальні очікування, пов'язані з певними ролями, часто просякнуті моральними конотаціями, що впливають на моральні виміри самооцінки. У літературі зазначається, що дотримання суспільних норм, пов'язаних з певною роллю, може суттєво сприяти підвищенню або зниженню самооцінки.

По суті, статусно-рольовий аспект розвитку самооцінки, висвітлений у роботі Усик Д. Б., можна звести до чотирьох ключових моментів:

1. Соціальний статус як детермінанта: Становище індивіда в соціальній ієрархії суттєво впливає на розвиток самооцінки, причому приписуваний або досягнутий статус відіграє ключову роль.

2. Рольові оцінки: Очікування та обов'язки, пов'язані з різними ролями, які виконує людина, суттєво впливають на формування самооцінки, охоплюючи сімейні, професійні, культурні та міжособистісні ролі.

3. Коливання самооцінки: Самооцінка схильна до коливань, що відповідають змінам соціального статусу та відповідності рольовим очікуванням, що підкреслює гнучкий характер самооцінки.

4. Моральні виміри самооцінки: Взаємозв'язок між статусом, роллю та моральними нормами підкреслює моральні виміри, закладені в суспільних очікуваннях, що впливають на самооцінку індивіда, яка базується на дотриманні встановлених норм [54, с.42].

Всебічне дослідження статусно-рольового аспекту, проведене науковцями, забезпечує надійну основу для розуміння складних механізмів, які

лежать в основі розвитку самооцінки, пропонуючи цінну інформацію як для теоретичного розуміння, так і для практичного застосування у формуванні позитивного самосприйняття.

Таким чином, самооцінка особистості відіграє ключову роль у її реалізації в соціальній групі. Правильна самооцінка дозволяє людині свідомо розуміти свої сильні та слабкі сторони, що сприяє ефективній взаємодії з оточуючими. Позитивна самооцінка сприяє впевненості та самовизначенню, що полегшує досягнення особистих та соціальних цілей. З іншого боку, негативна самооцінка може призвести до відчуття невпевненості та обмежити можливості в соціальній взаємодії. Таким чином, розуміння та управління власною самооцінкою є важливим елементом успішної адаптації та соціальної реалізації особистості.

1.3 Проблеми та виклики формування «здорової» самооцінки особистості в соціумі

Формування «здорової» самооцінки в суспільстві пов'язане з численними викликами, а дослідження цього складного явища потребує багатовимірного аналізу. Наукова література, зокрема в межах гуманістичної психології, заглиблюється в складні грані самооцінки особистості, проливаючи світло на проблеми та пропонуючи психологічні стратегії подолання емоційної залежності та співзалежності. У контексті гуманістичної психології роботи Демчука В.В. роблять значний внесок у наше розуміння проблем самооцінки. Його дослідження чинників психологічного благополуччя в структурі особистості юнацтва дає цінне уявлення про багатогранну природу самооцінки. Демчук наголошує на взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників, підкреслюючи тонкий баланс, необхідний для формування позитивного образу «Я» [6, с.23-24].

Водночас погляд Н.О. Видолоб на самооцінку в межах гуманістичної психології забезпечує подальшу глибину. Видолоб підкреслює важливість автентичності та самосвідомості у формуванні здорової самооцінки. Проблеми

виникають тоді, коли суспільні очікування та норми вступають у протиріччя з автентичним «Я» особистості, що призводить до внутрішніх конфліктів та невпевненості в собі [7, с.25-33].

Однак Вітко Ю.Ю. додає ще один шар до дискурсу, розглядаючи як проблеми, так і методи формування «здорової» самооцінки в суспільстві. Вітко Ю.Ю. виступає за цілісний підхід, який охоплює когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти. Він підкреслює важливість самоприйняття та самоспівчуття як ключових компонентів на шляху до позитивної самооцінки. Крім того, Вітко окреслює психологічні стратегії подолання емоційної залежності та співзалежності - поширених проблем у сфері самооцінки. Акцент на звільненні від нездорових патернів та встановленні здорових меж відповідає гуманістичним принципам, сприяючи автономії та самоповазі особистості [10, с.45-55].

Дослідження Демчук В.В. чинників психологічного благополуччя в структурі особистості молодої людини переплітається з більш широким дискурсом про самооцінку. Юнацький вік відіграє вирішальну роль у формуванні самосприйняття, і розуміння складної павутини чинників, що впливають на психологічне благополуччя, є першочерговим для втручання та підтримки. всебічному аналізі вищезгаданих авторів простежується кілька спільних моментів, які вказують на виклики, пов'язані з формуванням «здорової» самооцінки в суспільстві. Ці виклики включають конфлікт між автентичним самовираженням і суспільними очікуваннями, внутрішні конфлікти, що виникають через цю невідповідність, а також поширені проблеми емоційної залежності та співзалежності [6].

Насамкінець, складнощі, пов'язані з самооцінкою, вимагають тонкого розуміння, спираючись на знання гуманістичної психології. Поєднання поглядів Демчук В.В., Видолоб Н.О. та Вітко Ю.Ю. підкреслює важливість врахування як індивідуальних, так і суспільних чинників у формуванні позитивної самооцінки. Виявлені виклики підкреслюють потребу в індивідуальних втручаннях та стратегіях, спрямованих на сприяння

автентичному самовираженню, самоприйняттю та емоційній стійкості [6, 7, 10] (див.рис.1.3.1).

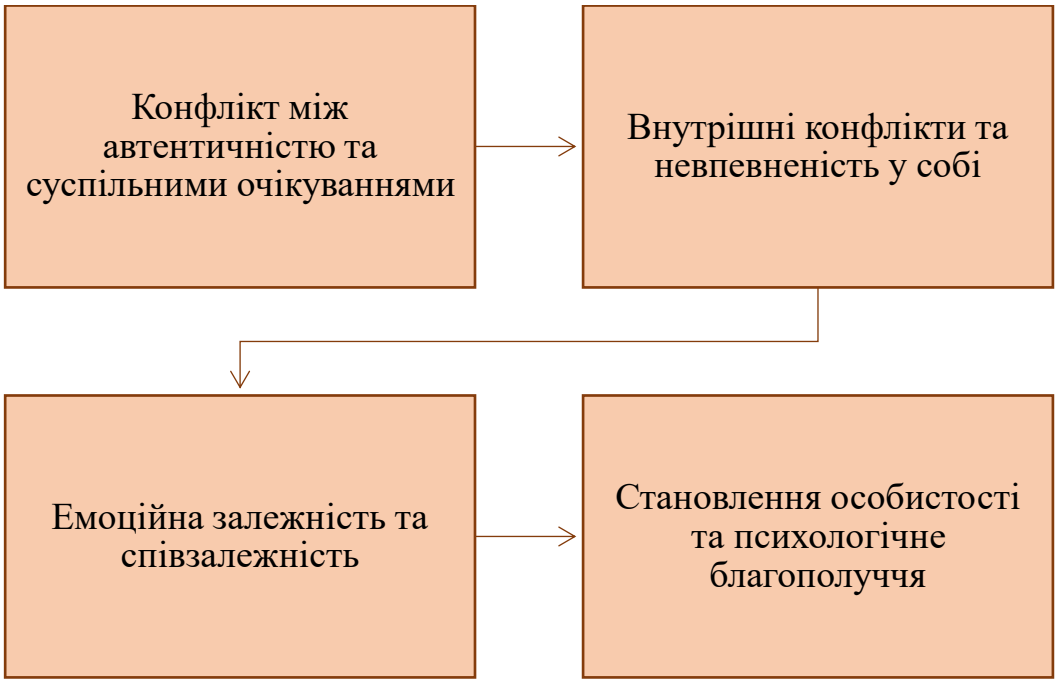

Рис.1.3.1 Ключові проблеми та виклики формування «здорової» самооцінки в суспільстві

Формування здорової самооцінки у молоді в Україні є багатогранною проблемою, яка привертає увагу в різних наукових дослідженнях. Дослідження Конджарян К.В. фокусується на формуванні самооцінки у молодших школярів, підкреслюючи її ключову роль у формуванні їхньої навчальної активності. Дослідження, ймовірно, заглиблюється у складний взаємозв'язок між самосприйняттям та академічною успішністю, проливаючи світло на значення позитивного образу «Я» у створенні сприятливого навчального середовища для юних умів [20, с.116-117].

Робота Лєсніченко Н. П., яка заглиблюється в типологію гендерних стереотипів особистості, додає ще один пласт до дискусії. Гендерні стереотипи можуть суттєво впливати на самооцінку, особливо в контексті суспільних очікувань та норм. Дослідження може дослідити, як ці стереотипи сприяють формуванню самосприйняття, що потенційно може призвести до посилення

або спростування традиційних ґендерних ролей. Розуміння цієї динаміки має вирішальне значення для вирішення унікальних викликів, з якими стикається молодь у формуванні здорової самооцінки в Україні [26, с.155-157].

Звертаючись до дослідження Мельничука М., у фокусі уваги опиняється вплив стосунків між молодими чоловіками та їхніми батьками на формування самооцінки. Сімейна динаміка відіграє вирішальну роль у формуванні почуття власної гідності та впевненості в собі. Дослідження, ймовірно, вивчає нюанси дитячо-батьківських стосунків та їхній вплив на розвиток самооцінки молодої людини. Розкриття складних зв'язків між сімейною взаємодією та самосприйняттям може дати цінне розуміння першопричин проблем із самооцінкою серед української молоді [28, с.121].

Аналізуючи ці три дослідження разом, стає очевидним, що проблеми формування здорової самооцінки серед молоді в Україні глибоко переплетені з різними факторами. Освітній контекст, суспільні гендерні норми та сімейні стосунки відіграють ключову роль у формуванні самосприйняття української молоді. Розуміння цього складного павутиння впливів є важливим для розробки цілеспрямованих втручань та систем підтримки, спрямованих на підвищення самооцінки молодих людей. Крім того, ці дослідження, ймовірно, підкреслюють важливість цілісного підходу, який враховує перехресність факторів, що впливають на самооцінку. Це не просто індивідуалістичний феномен, а скоріше складна взаємодія суспільної, сімейної та освітньої динаміки. Для ефективного вирішення цих проблем втручання мають бути спрямовані на кілька рівнів впливу, сприяючи створенню позитивного середовища, яке сприятиме розвитку здорової самооцінки серед молоді в Україні.

Вплив соціальних стандартів, норм та наслідків війни на формування самооцінки є складною та багатогранною темою, яка досліджувалася в різних наукових працях. Дослідження Ніколенко Н. В., присвячене проблемам самооцінки особистості в умовах війни, дає цінне уявлення про психологічні виклики, з якими стикаються люди під час конфлікту. Дослідження Нікітченко

А. В. заглиблюється у психолого-педагогічні умови, необхідні для формування адекватної самооцінки у старших дошкільників. Крім того, Попович І. С. робить свій внесок у дискусію, розглядаючи психологію соціальних очікувань особистості [29, 32, 39].

Дослідження Ніколенко Н.В. про самооцінку в умовах війни, ймовірно, заглиблюється в глибокий психологічний вплив проживання в зоні конфлікту. Дослідження може висвітлити, як вплив насильства, переміщення та невизначеності під час війни може суттєво порушити нормальні процеси розвитку самооцінки. Психологічні наслідки війни для почуття цінності та ідентичності людини, ймовірно, будуть в центрі уваги, проливаючи світло на унікальні виклики, з якими стикаються люди, що живуть в умовах конфлікту [29, с.500].

Робота Нікітченко А. В., ймовірно, дасть уявлення про конкретні умови, необхідні для формування адекватної самооцінки у старших дошкільників. У дослідженні може бути вивчена роль позитивного підкріплення, сприятливого середовища та відповідних освітніх підходів у формуванні здорової самооцінки на вирішальному етапі розвитку. Розуміння психолого-педагогічних чинників, що сприяють розвитку самооцінки у дошкільників, є важливим для створення інтервенцій, які підтримують позитивну самооцінку з раннього віку [32, с.34-50].

Розгляд Попович І.С. психології соціальних очікувань особистості додає ще один рівень до аналізу. Дослідження може вивчати, як суспільні очікування, норми та стандарти впливають на формування самооцінки. Воно може заглибитися в те, як люди засвоюють ці очікування і як вони впливають на їхнє сприйняття самооцінки. Суспільний тиск та очікування, описані в цій роботі, ймовірно, є вирішальними для розуміння ширшого соціального контексту, в якому розвивається самооцінка [39, с.78-80]. Аналіз цих наукових праць дає комплексне уявлення про вплив соціальних стандартів, норм та війни на формування самооцінки. Ніколенко Н.В. висвітлює виклики, з якими стикається особистість в умовах війни, Нікітченко А.В. дає уявлення про

психолого-педагогічні умови, необхідні для формування самооцінки, а Попович І.С. досліджує вплив соціальних очікувань на психологію особистості [29, 32, 39] (див.рис.1.3.2).

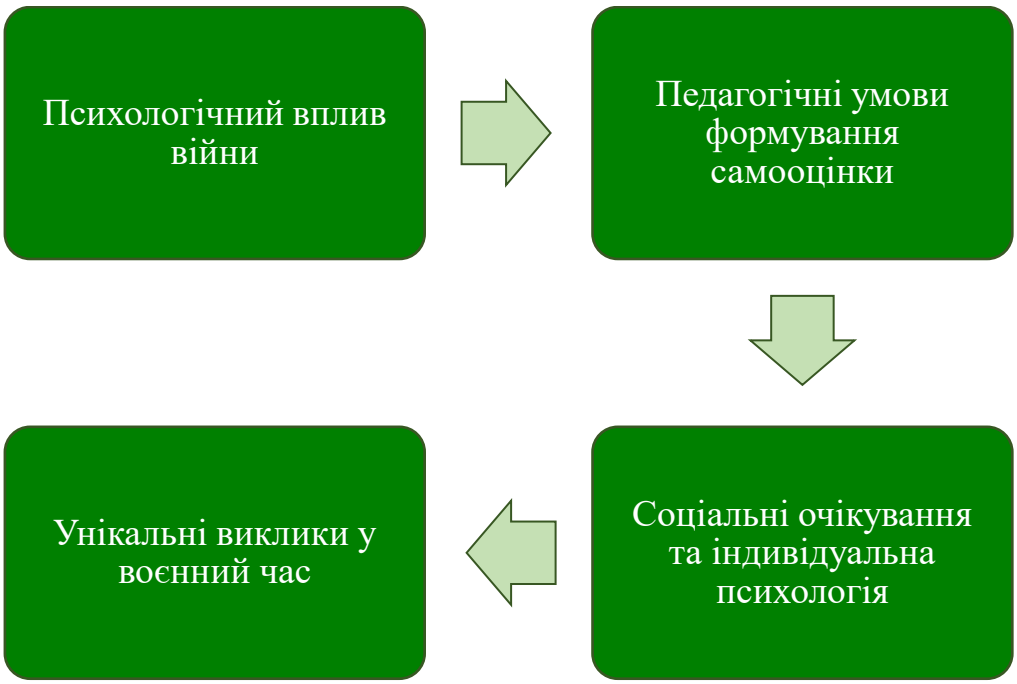

Рис.1.3.2.Моменти, що впливають на взаємозв'язок між соціальними стандартами, нормами, війною та самооцінкою

Ми можемо також зазначити, що В. Пухно заглиблюється у складний взаємозв'язок між самооцінкою та академічним успіхом серед студентів вищих навчальних закладів. Дослідження, ймовірно, ретельно вивчає, як такі фактори, як конкуренція, оцінка та порівняння, впливають на психологічний стан людей в академічному середовищі. Пухно може дослідити вплив академічної конкуренції на самосприйняття студентів, враховуючи, як постійне оцінювання та порівняння з однолітками може формувати їхнє загальне психологічне благополуччя. Вивчаючи наукову літературу, ми можемо отримати уявлення про погляд Пухно на виклики, які створюють конкуренція та оцінювання в контексті вищої освіти [40, с.38-39].

Переходячи до роботи М. О. Смілянської, фокус зміщується в бік розуміння самооцінки як чинника, що впливає на поведінку особистості в

подружніх конфліктах. Дослідження може розкрити складну динаміку між самосприйняттям та міжособистісними стосунками, зокрема в контексті подружніх конфліктів. Вивчаючи, як люди з різним рівнем самооцінки орієнтуються і реагують на конфлікти в інтимних стосунках, дослідження Смілянської, ймовірно, проливає світло на вплив самооцінки на стратегії вирішення конфліктів [45].

Звертаючись до дослідження Л. І. Суп, слід зазначити, що вивчення впливу емоційних станів на самооцінку молодої людини додає ще один рівень до дискусії. Дослідження може заглибитися в те, як емоційні коливання, такі як підйоми і спади, впливають на самооцінку людини. Робота Супа може дати уявлення про те, чи позитивні емоційні стани підвищують самооцінку, тоді як негативні емоції можуть сприяти невпевненості в собі або зниженню самооцінки. Аналіз дослідження Супа дає змогу краще зрозуміти складний взаємозв'язок між емоціями та самосприйняттям [47]. Таким чином, наукова література, представлена роботами С. В. Пухно, М. О. Смілянської та Л. І. Суп, забезпечує багатогранне дослідження проблем, пов'язаних із самооцінкою в різних контекстах. У фокусі уваги Пухно - студенти вищих навчальних закладів, які з'ясовують вплив конкуренції, оцінювання та порівняння на академічний успіх і психологічне благополуччя. Вивчення самооцінки в подружніх конфліктах Смілянської висвітлює міжособистісну динаміку під впливом самосприйняття, а дослідження Суп заглиблюється в емоційні стани, що формують самооцінку молодої людини. Синтез цих точок зору дає комплексне розуміння складної взаємодії між самооцінкою та різними зовнішніми факторами, що сприяє більш тонкому розумінню психологічних викликів, з якими люди можуть стикатися в різних аспектах свого життя.

Формування «здорової» самооцінки в суспільстві є багатогранним і складним процесом, на який впливають різні психологічні, соціальні та педагогічні чинники. Для того, щоб заглибитися в цю складну тему, важливо вивчити існуючу наукову літературу, яка проливає світло на виклики та проблеми, пов'язані з розвитком позитивної самооцінки. Ряд досліджень,

зокрема Тептюк Ю. О., Усач К. А., Чхаїдзе А. О., дають цінну інформацію про психологічні умови, самоствердження, соціальну активність та психологічну стійкість, які є важливими компонентами розвитку самооцінки в різних вікових категоріях та на різних етапах життя [48, 53, 55, 59].

Слід зауважити, що Тептюк Ю.О. у дослідженні «Психологічні умови розвитку стресостійкості у соціальних працівників різних вікових категорій» висвітлює актуальність проблеми стресостійкості в осіб, які працюють у соціальних професіях. Стрес може суттєво впливати на самооцінку, і дослідження підкреслює важливість вирішення психологічних умов для підвищення стресостійкості, що є ключовим фактором у формуванні позитивного образу «Я». Отримані результати підкреслюють взаємозв'язок між психологічним благополуччям і самооцінкою [48, с.233-236].

Ми також можемо зауважити, що Усач К. А. заглиблюється в поняття самоствердження як психолого-педагогічної проблеми. У дослідженні розглядаються способи самоствердження особистості, що має вирішальне значення для розвитку позитивної самооцінки. Стратегії самоствердження, на думку Усач, відіграють ключову роль у формуванні сприйняття індивідом себе і своїх здібностей, безпосередньо впливаючи на самооцінку [53, с.113-114].

Дослідження Чхаїдзе А. О. «Особливості психологічної стійкості в підлітковому віці» присвячене критичному етапу в житті, коли самооцінка зазнає значних трансформацій. Підлітковий вік характеризується різноманітними викликами, і психологічна стійкість набуває першочергового значення у збереженні здорової самооцінки. Дослідження Чхаїдзе проливає світло на фактори, що впливають на психологічну стійкість на цьому етапі розвитку та їхній вплив на формування самооцінки [59].

Крім того, дослідження «Розвиток соціальної активності сучасної студентської молоді як соціально-педагогічна проблема» сприяє розумінню соціальної активності як важливого аспекту розвитку самооцінки. Соціальна активність та участь можуть позитивно впливати на сприйняття людиною своєї цінності та сприяти формуванню більш позитивної самооцінки. Синтезуючи

ці дослідження, стає очевидним, що проблеми та виклики у формуванні «здорової» самооцінки в суспільстві є різноманітними та взаємопов'язаними. Психологічні умови, стресостійкість, самоствердження, психологічна стабільність та соціальна активність відіграють ключову роль у формуванні самооцінки особистості в різних вікових категоріях [55] (див.рис.1.3.1).

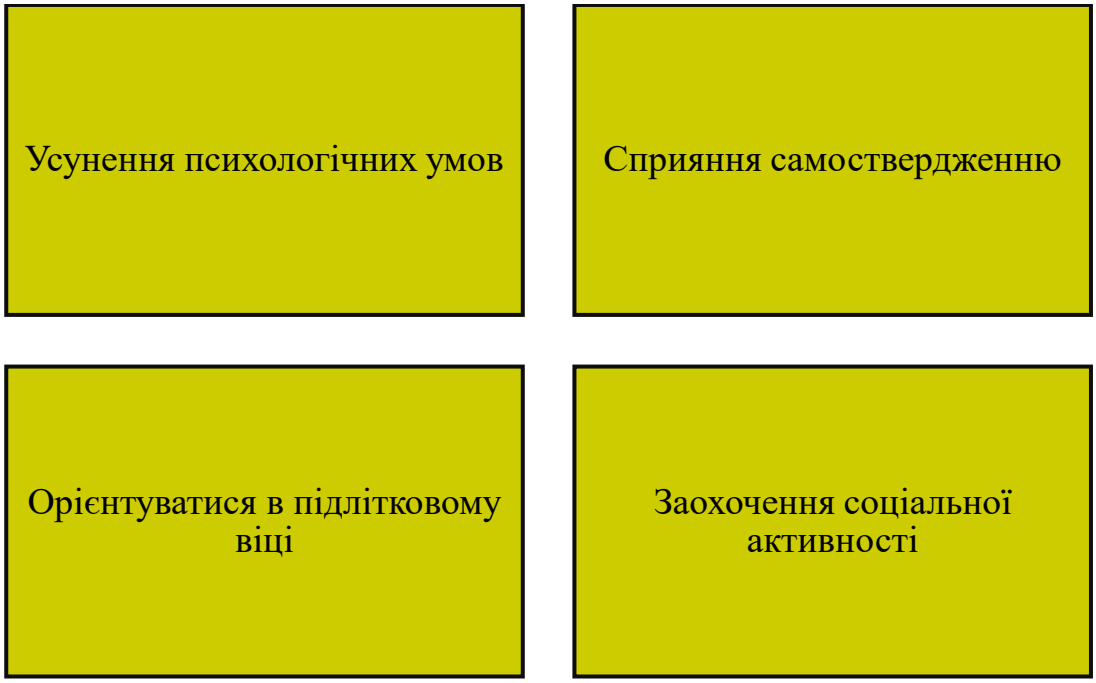

Рис.1.3.3 Основні етапи, які мають вирішальне значення для формування позитивної самооцінки в суспільстві

Отже, виклики та проблеми, пов'язані з формуванням «здорової» самооцінки в суспільстві, є складними та багатогранними. Повсюдний вплив соціальних мереж, суспільних стандартів і культурних очікувань часто сприяє формуванню нереалістичних ідеалів і порівнянь, створюючи середовище, в якому людині важко розвивати і підтримувати позитивну самооцінку. Вплив досвіду раннього дитинства, освітніх систем і міжособистісних стосунків ще більше підкреслює складну природу розвитку самооцінки. Вирішення цих проблем вимагає колективних зусиль від різних секторів суспільства, включаючи сім'ї, школи, засоби масової інформації та громади. Сприяння самоприйняттю, життєстійкості та здоровому почуттю ідентичності з раннього

віку може закласти основу для того, щоб люди могли орієнтуватися в умовах тиску та очікувань, з якими вони стикаються впродовж життя. Заохочення відкритих розмов про психічне здоров'я, розвиток емпатії та боротьба зі шкідливими стереотипами є життєвоважливими кроками у створенні середовища, яке виховує позитивну самооцінку.

Зрештою, культивування «здорової» самооцінки в суспільстві вимагає зміни культурних поглядів і цінностей. Розвиваючи культуру, яка відзначає розмаїття, заохочує автентичність і цінує внутрішні якості, а не зовнішні оцінки, ми можемо прокласти шлях до суспільства, в якому люди мають змогу прийняти своє справжнє «я» і сформувати стійке почуття власної гідності. Цей шлях вимагає постійної відданості, співпраці та обізнаності від усіх верств суспільства, щоб створити середовище, яке сприяє розквіту позитивної самооцінки для людей різного віку.

Висновок до першого розділу

Отже, дослідження теоретичних аспектів впливу самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізацію в групі дало змогу глибше зрозуміти складну динаміку, яка формує людську взаємодію в соціальному середовищі. Багатогранна природа особистості в поєднанні з нюансами самооцінки створює складні рамки, в яких індивіди орієнтуються у своїх ролях і статусах у групі. Розділ розпочинається із заглиблення у фундаментальні теорії особистості, підкреслюючи значення рис, темпераментів та взаємодії між внутрішніми та зовнішніми факторами у формуванні індивідуального характеру людини. Визнаючи динамічну природу особистості, що розвивається, стало очевидним, що самооцінка, як найважливіший компонент, виступає ключовим посередником між сприйняттям себе і зовнішнім соціальним середовищем.

Важливим аспектом цього дослідження було визначення різних ролей, які люди беруть на себе в групі, з'ясування складних взаємозв'язків між особистими якостями, груповою динамікою та суспільними очікуваннями.

Усвідомлення того, що самооцінка виступає ключовим фактором у набутті та виконанні ролей, підкреслило її всеосяжний вплив на здатність індивіда робити значущий внесок у досягнення колективних цілей групи. Крім того, дослідження реалізації статусно-рольових ролей висвітлило симбіотичний зв'язок між самооцінкою та досягненням соціального статусу в групі. Незалежно від того, чи проявляється вона в лідерських ролях, спільних зусиллях чи ролях підтримки, самооцінка індивіда постає як фундаментальний фактор, що формує ефективність виконання ролі. У розділі висвітлено потенційний позитивний зворотний зв'язок, коли здорова самооцінка сприяє впевненому виконанню групових ролей, що згодом зміцнює і підвищує загальне самосприйняття людини.

Крім того, дослідження поширилося на потенційні виклики і порушення, які низька самооцінка може спричинити в груповій динаміці. Особи, які борються зі зниженою самооцінкою, можуть зіткнутися з перешкодами у виконанні лідерських ролей, внесенні ідей або участі в конструктивному вирішенні конфліктів. Наслідки таких викликів відбиваються на всій групі, впливаючи не лише на індивідуальну продуктивність, але й на колективну ефективність та згуртованість.

Синтезуючи ці теоретичні перспективи, стає очевидним, що складний взаємозв'язок між самооцінкою особистості та реалізацією статусно-рольової позиції є ключовим моментом у розумінні складнощів людської взаємодії в групах. У міру того, як індивіди орієнтуються в складному полотні соціальних ролей, їхня самооцінка стає одночасно і керівною силою, і відображенням взаємної динаміки, що відбувається в групі. Цей розділ закладає основу для подальших емпіричних досліджень і практичних застосувань, закликаючи науковців і практиків розглянути глибокий вплив самооцінки особистості на формування більш здорової і продуктивної групової динаміки. Представлені тут теоретичні засади слугують плацдармом для майбутніх досліджень, заохочуючи до глибшого розуміння складного танцю між індивідуальною психікою та колективною синергією в динамічній сфері соціальних груп.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПІДГОТОВЧОГО ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ

2.1 Основні етапи планування дослідження

Вивчення впливу самооцінки на особистість передбачає систематичний і всебічний процес планування. Цей процес розгортається в кілька ключових етапів, кожен з яких відіграє вирішальну роль у формуванні структури дослідження. На початковому етапі формулювання наукової гіпотези є фундаментальним кроком. Це передбачає формулювання чітких цілей і завдань дослідження, що створює підґрунтя для цілеспрямованого вивчення складної динаміки взаємозв'язку між самооцінкою та розвитком особистості. Після визначення цілей дослідження першочергового значення набуває визначення теоретичних концепцій та моделей. На цьому етапі ми заглиблюємося в існуючий масив знань, проводячи ретельний огляд відповідної літератури, щоб виявити теоретичні рамки, які дають уявлення про взаємодію між самооцінкою та особистісними рисами. Засвоюючи і синтезуючи ці теоретичні основи, дослідник закладає фундамент для побудови надійної теоретичної бази, на якій ґрунтується все дослідження [52].

Обрана теоретична основа слугує дороговказом, формуючи методологію, прийняту в дослідженні. Дослідник повинен ретельно підійти до вибору типу дослідження - кількісного, якісного чи змішаного - та узгодити обрану методологію з характером поставлених дослідницьких запитань. Цей етап вимагає ретельного розгляду сильних і слабких сторін кожного методу, щоб забезпечити застосування найбільш підходящого та ефективного підходу для отримання значущих результатів [43].

Одночасно ми проходимо процес вибору методів для збору та аналізу даних. Це передбачає усвідомлений вибір опитувань, інтерв'ю, спостережень чи інших інструментів, пристосованих до специфічних нюансів вивчення самооцінки та її впливу на особистість. Методологічний вибір, зроблений на цьому етапі, безпосередньо впливає на глибину та широту висновків,

отриманих у результаті дослідження. Після того, як методологічну базу визначено, увага переходить до відбору учасників дослідження. Визначаються критерії включення та виключення учасників, щоб забезпечити вибірку, яка є репрезентативною для цільової аудиторії та здатна надати цінну інформацію щодо досліджуваних питань. Цей етап вимагає ретельного дотримання етичних принципів, захисту прав і благополуччя учасників протягом усього дослідницького процесу.

Після розробки плану дослідження, переходить до практичної фази збору даних. Це передбачає застосування обраних методів, запис спостережень і збір необхідної інформації для вирішення дослідницьких питань. Старанність і точність на цьому етапі мають першорядне значення, оскільки якість зібраних даних безпосередньо впливає на достовірність і надійність висновків дослідження. Після збору даних ми розпочинаємо шлях аналізу та інтерпретації даних. Незалежно від того, чи використовується статистичний аналіз, тематичне кодування або інші відповідні методи, цей етап передбачає виявлення закономірностей, тенденцій та взаємозв'язків у даних. Потім отримані дані контекстуалізуються в рамках теоретичної бази, забезпечуючи більш глибоке розуміння того, як самооцінка формує особистість [44].

На завершальному етапі ми робить висновки на основі проаналізованих даних, розмірковуючи про значення результатів дослідження для ширшої галузі психології. Формулюються рекомендації для майбутніх досліджень, визначаються шляхи для подальшого вивчення та уточнення розуміння складного взаємозв'язку між самооцінкою та особистістю. Зрештою, всебічне планування і виконання кожного етапу завершується дослідженням, яке робить істотний внесок у розвиток психологічних досліджень.

Актуальність проблеми вивчення впливу самооцінки на формування особистості не викликає сумнівів у сучасних психологічних дослідженнях. Самооцінка, суб'єктивна оцінка власної цінності та можливостей, відіграє вирішальну роль у формуванні ідентичності, поведінки та загального психологічного благополуччя людини. Розуміння того, як самооцінка впливає

на розвиток особистості, є важливим для сприяння здоровому психологічному зростанню та вирішення потенційних проблем, з якими можуть зіткнутися люди. При визначенні типу дослідження необхідно вдумливо враховувати цілі дослідження та природу досліджуваного явища. Змішаний підхід, що включає як кількісні, так і якісні методи, забезпечує комплексне розуміння багатогранного взаємозв'язку між самооцінкою та особистістю. Цей підхід дозволяє детально дослідити тему, поєднуючи статистичні дані з багатим контекстуальним розумінням.

Аудиторією дослідження стали 100 студентів Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП) у віці від 18 до 21 року. Цей демографічний вибір є свідомим, оскільки період пізньої юності та ранньої дорослості є критично важливим для розвитку особистості, а студенти представляють різноманітну групу з різним досвідом та соціальною динамікою. Гендерний розподіл - 60 дівчат і 40 хлопців - забезпечує збалансоване представництво, враховуючи потенційні гендерні нюанси в самооцінці та розвитку особистості. Критерії відбору учасників дослідження передбачають ретельне врахування віку, статі та студентського статусу, що забезпечує однорідність і водночас різноманітність вибірки. Такий цілеспрямований підхід підвищує здатність дослідження робити значущі висновки про вплив самооцінки на особистість в межах обраної демографічної групи.

Графік і план роботи на різних етапах дослідження ретельно структуровані для забезпечення систематичного та ефективного прогресу. Дослідження проводитиметься в кілька етапів, починаючи з проведення «Методики вивчення самооцінки» С. Будассі та методики «Соціометрія» Я. Морено та спостереження. Ці інструменти, що проходять дистанційно через онлайн-тестування, дозволяють зібрати кількісні та якісні дані про самооцінку та соціальну динаміку в студентській групі. Наступний етап передбачає діагностику впливу самооцінки на статусно-рольову реалізацію учасників у групі. Цей процес передбачає поглиблений аналіз зібраних даних з метою

виявлення закономірностей та кореляцій між рівнем самооцінки та ролями індивідів у соціальній структурі.

Для вирішення потенційних проблем, виявлених під час діагностики, буде розроблена тренінгова програма з розвитку адекватної самооцінки. Ця програма має на меті забезпечити цілеспрямовані втручання та стратегії для підвищення самооцінки учасників, що сприятиме позитивному розвитку особистості та покращенню соціального функціонування. Таким чином, запланованe дослідження впливу самооцінки на особистість передбачає комплексний і добре структурований підхід. Поєднання кількісних та якісних методів, ретельно відібрана та демографічно репрезентативна аудиторія, а також детальний робочий план забезпечують надійність дослідження та його потенціал зробити цінний внесок у сферу психологічних досліджень.

Отже, дослідження впливу самооцінки на особистість передбачає ретельне планування, яке включає кілька ключових етапів. По-перше, необхідно чітко визначити ціль і об'єкт дослідження, встановити параметри самооцінки та вибрати відповідні методи вимірювання. Другим етапом є розробка дослідницького плану, включаючи вибір зразка, методів збору даних та аналізу. Третім етапом є проведення самого дослідження, з урахуванням етичних аспектів та забезпечення достовірності результатів. На завершальному етапі слід провести аналіз отриманих даних та підготувати висновки, які дозволять зрозуміти вплив самооцінки на формування особистості. Всі ці етапи сприяють якісному і глибокому розумінню вивчуваного явища і формують основу для подальших досліджень у цій області.

2.2 Вибір методів та методик проведення дослідження

Оцінка власної особистості є ключовим регулятором нашої поведінки, взаємодії з оточуючим світом, а також визначає наше ставлення до себе та інших. Вплив самооцінки охоплює формування соціальних зв'язків та взаємин у групах, а також визначає їх тривалість та результативність. Цей внутрішній

процес, який постійно змінюється відповідно до рівня соціального благополуччя, визначає наші можливості для особистісного росту. Висока самооцінка сприяє розвитку особистості, допомагає впевнено виступати в суспільстві та в утворенні стійких групових зв'язків. Низька самооцінка, навпаки, стає перешкодою для індивідуального розвитку, гальмує розкриття власної індивідуальності і сприяє виникненню комплексів, які можуть ускладнювати міжособистісні відносини. Самооцінка - поняття, глибоко вкорінене в психології, означає суб'єктивну оцінку людиною власної цінності та здібностей. Вона слугує наріжним каменем у складному процесі розвитку особистості, впливаючи на різні аспекти її життя - від соціальної взаємодії до емоційного благополуччя. Значення самооцінки у формуванні особистості важко переоцінити, адже вона виступає рушійною силою думок, почуттів та поведінки людини.

Актуальність заглиблення в методи вивчення впливу самооцінки на особистість стає очевидною при розгляді глибоких наслідків здорової або заниженої самооцінки. Люди з високою самооцінкою, як правило, демонструють більшу стійкість перед викликами, мають більш позитивні міжособистісні стосунки і демонструють підвищену мотивацію до досягнення своїх цілей. І навпаки, низька самооцінка може сприяти виникненню безлічі психологічних проблем, включаючи тривогу, депресію і порушення соціального функціонування. Оскільки наукова спільнота визнає ключову роль самооцінки у формуванні поведінки людини, потреба у виборі відповідних методів для вивчення її впливу стає першочерговою. Складна природа самооцінки вимагає нюансованого підходу, враховуючи взаємодію когнітивних, емоційних та соціальних чинників. Це зумовлює необхідність ретельного вивчення існуючих методів і методик для забезпечення всебічного розуміння складної динаміки, що має місце.

Всебічний огляд існуючих методів вивчення самооцінки виявляє різноманітний набір інструментів, що використовуються дослідниками для розкриття її багатогранної природи. Методи самозвітів, такі як анкетування та

опитування, залишаються незмінними в цій галузі, пропонуючи людям можливість висловити своє самосприйняття. Ці методи часто зачіпають різні сфери, включаючи самооцінку, самоефективність і самокомпетентність, надаючи дослідникам цінну інформацію про нюанси компонентів самооцінки. Поведінкові спостереження - ще один цінний шлях вивчення самооцінки, що дозволяє дослідникам на власні очі побачити прояви самооцінки в реальних ситуаціях. Спостереження за тим, як люди орієнтуються в соціальних взаємодіях, долають виклики і реагують на успіх чи невдачу, забезпечує динамічну лінзу, через яку можна розгледіти вплив самооцінки на особистість. Нейронаукові методи, такі як нейровізуалізація, стали потужними інструментами для розгадки нейронних основ самооцінки. Вивчаючи активність мозку та патерни зв'язків, дослідники можуть глибше зрозуміти, як самооцінка неврологічно конкретизується, проливаючи світло на складну взаємодію між структурами мозку та психологічними процесами.

Крім того, лонгітюдні дослідження пропонують часовий вимір для вивчення впливу самооцінки на розвиток особистості. Спостереження за людьми протягом тривалого періоду дозволяє дослідникам розгледіти закономірності змін у самооцінці та їхній каскадний вплив на різні аспекти особистості. Така лонгітюдна перспектива має вирішальне значення для розкриття динамічної природи самооцінки та її ролі у формуванні траєкторії розвитку особистості впродовж життя.

Застосовуючи ці методи, дослідники повинні враховувати виклики та обмеження, притаманні кожному з них. Наприклад, методи самозвітів можуть бути схильні до упередженості відповідей, оскільки люди можуть давати соціально бажані відповіді або намагатися точно сформулювати свій суб'єктивний досвід. Поведінкові спостереження, хоча і дають цінну інформацію про реальний світ, можуть бути обмеженими у своїй здатності фіксувати внутрішні когнітивні процеси, що лежать в основі самооцінки.

Незважаючи на ці проблеми, синтез декількох методів обіцяє більш цілісне розуміння впливу самооцінки на особистість. Поєднання даних

самозвітів, поведінкових спостережень і нейронаукових висновків пропонує тріангульовану перспективу, яка виходить за рамки обмежень будь-якого окремого методу, забезпечуючи більш надійний фундамент для отримання значущих висновків. Отже, дослідження впливу самооцінки на особистість є складним і багатогранним завданням, яке вимагає виваженого підбору методів і методик. Визначення самооцінки та її ролі у формуванні особистості підкреслює надзвичайну важливість цього напряму досліджень. Актуальність вибору відповідних методів обґрунтовується далекосяжним впливом самооцінки на різні аспекти життєдіяльності людини. Ретельний огляд існуючих методів розкриває різноманітний інструментарій, доступний для дослідників, кожен з яких має свої унікальні переваги та обмеження. Орієнтуючись у цих методологічних хитросплетіннях з ретельністю і творчим підходом, дослідники можуть сприяти глибшому і більш нюансованому розумінню складного взаємозв'язку між самооцінкою і особистістю.

Для проведення дослідження, з огляду на вище зазначине, ми обрали наступні методи: опитування, тестування та діагностичні тести, розробка програми для подальшого вивчення даної теми.

Для вивчення рівня самооцінки респондентів ми використали опитувальник «Методика дослідження самооцінки особистості» від С. Будассі (див. Додаток А). Цей метод дозволяє здійснювати кількісне дослідження самооцінки особистості, тобто її вимірювання. Основу цього інструменту складає метод ранжування. Відповідно до використаної методики, існують наступні рівні виявлення показників самооцінки: Від 4 - 1,0 до + 0,85: самооцінка висока неадекватна, Від + 0,84 до + 0,53: самооцінка висока адекватна, Від + 0,52 до -0,1: самооцінка середня адекватна, Від -0,09 до -0,32: самооцінка низька адекватна, Від -0,33 до -1,0: самооцінка низька неадекватна. Ця методика дозволяє класифікувати рівні самооцінки з урахуванням їхньої адекватності, що визначається за відповідними інтервалами числових значень.

В ході аналізу статусу та ролі особистості в колективі використовувалася техніка «Соціометрія» Дж. Морено (див. додаток Б). Зазначений підхід

базується на уявному виборі, що здійснюють усі учасники групи. Основний зміст соціометрії полягає у вивченні «симпатій» та «антипатій» серед студентів, тобто в виявленні емоційних взаємин всередині групи. На основі отриманих результатів тестування усі об'єкти поділяються на п'ять категорій. Особи, які набрали найбільшу кількість позитивних виборів, часто називаються «зірками» і визначаються як ті, що здобули шість чи більше позитивних визнань. Також виділяються «прийняті» чи «визнані» особи, які отримали від 3 до 5 позитивних визнань. Група «знехтуваних» охоплює тих, хто отримав 1-2 позитивних виборів, тоді як «ізольовані» – це особи, які лишаються поза увагою та підтримкою групи, а їх вибори відсутні. Усе це в контексті соціометрії називається «аутсайдерами» – особами, які володіють найбільшою кількістю негативних виборів або виявляються об'єктом позитивних виборів у меншому обсязі, ніж негативних. Загальна мета аналізу полягає в розкритті динаміки та особливостей міжособистісних відносин в групі.

Для аналізу взаємозв'язку між ступенем самооцінки особистості та реалізацією її статусних ролей у групі використовується методика рангової кореляції, а саме - метод Спірмена. Цей інструмент дозволяє провести високоточну оцінку ступеня кореляції між оцінками самооцінки та результатами, отриманими при виконанні статусних ролей у груповому контексті. Застосування даної методики у дослідженні дозволяє отримати важливі висновки про те, як самооцінка особистості може впливати на її здатність ефективно виконувати різноманітні статусні ролі у групі. Отримані дані можуть розширити наше розуміння динаміки групових відносин і взаємодії між індивідами у контексті їхньої самоідентифікації та соціальної позиції. Результати цього дослідження можуть бути корисними для розвитку стратегій підтримки та розвитку особистісного потенціалу в групових ситуаціях, а також визначення шляхів покращення міжособистісних відносин та колективної ефективності. Таким чином, використання методики рангової кореляції Спірмена в цьому контексті становить значущий крок у розумінні

взаємозв'язків між самооцінкою та статусно-рольовою дією в групових умовах.

У висновку можна зазначити, що вибір методів та методик проведення дослідження впливу самооцінки на особистість є важливим етапом у науковому дослідженні. Ретельне планування та застосування належних інструментів дозволяють отримати об'єктивні та достовірні результати. Розуміння внутрішніх механізмів самооцінки сприяє розвитку більш глибокого усвідомлення особистісних характеристик та взаємозв'язків з оточуючим середовищем. Дослідження у цьому напрямку важливе для вдосконалення психологічних підходів до розвитку особистості та формування позитивного самосприйняття.

2.3 Етапи проведення дослідження впливу самооцінки на особистість

Проведення комплексного дослідження впливу самооцінки на особистість передбачає кілька важливих етапів, які в сукупності сприяють глибшому розумінню цього складного взаємозв'язку. У цьому тексті розглядаються різні кроки, пов'язані з процесом дослідження, з акцентом на визначенні ключових аспектів особистості, на які впливає самооцінка, значущості вивчення рівня самооцінки 100 студентів НУБіП України, а також на конкретних характеристиках, обраних для дослідження. Дослідження розпочато з визначення ключових аспектів особистості, на які впливає самооцінка. Самооцінка, як психологічний конструкт, відіграє ключову роль у формуванні різних аспектів особистості людини. Вона впливає на емоційне благополуччя, когнітивне функціонування та міжособистісні стосунки. Розуміння цих складних зв'язків є важливим для розробки цілеспрямованих втручань, спрямованих на покращення загального психічного здоров'я та благополуччя.

Важливість вивчення рівня самооцінки серед студентів НУБіП України важко переоцінити. Цей навчальний заклад, будучи різноманітним мікрокосмом студентів з різним походженням, забезпечує багатий контекст для

вивчення нюансів взаємозв'язку між самооцінкою та особистістю. Гендерний розподіл у вибірці - 60 дівчат і 40 хлопців - дає можливість проаналізувати потенційні гендерні особливості впливу самооцінки на розвиток особистості. Надалі ретельно відбираються конкретні характеристики, які вивчаються в ході дослідження. Ці характеристики слугують фокусними точками для оцінки впливу самооцінки на різні виміри особистості. Такі аспекти, як академічна успішність, соціальна взаємодія, емоційна стійкість та самоефективність, обрані для того, щоб забезпечити комплексне розуміння багатогранності впливу самооцінки на особистість.

Етап збору інформації від учасників є критичним моментом у дослідницькому процесі. Для збору вичерпних даних про рівень самооцінки та її зв'язок з обраними особистісними характеристиками застосовуються суворі методики, що включають опитування, інтерв'ю та, можливо, психологічну оцінку. Етичні міркування на цьому етапі мають першорядне значення, оскільки конфіденційність і благополуччя учасників є пріоритетними. До учасників НУБіП ставляться з делікатністю, а дослідницька група застосовує стратегії для забезпечення репрезентативності вибірки. Дотримується гендерний баланс у вибірці, а також докладаються зусилля для врахування потенційних культурних та соціально-економічних факторів, які можуть впливати на самооцінку.

На етапі збору даних дослідницька група долає складнощі розуміння того, як самооцінка проявляється в різних аспектах особистості. Попередні результати можуть виявити інтригуючі закономірності, що спонукають до подальшого вивчення та аналізу. Зібрані дані піддаються ретельній перевірці з використанням статистичних інструментів для виявлення значущих кореляцій і тенденцій. Етапи проведення дослідження впливу самооцінки на особистість в НУБіП передбачають системний та нюансований підхід. Від визначення ключових аспектів особистості, на які впливає самооцінка, до вибору конкретних характеристик для дослідження та проведення етапу збору інформації - кожен етап робить свій внесок у багатство результатів

дослідження. Заглиблюючись у життя 100 студентів, це дослідження не лише додає цінних знань до академічного дискурсу, а й має потенціал для розробки інтервенцій та механізмів підтримки, які сприятимуть цілісному розвитку особистості в академічному середовищі.

Проведення дослідження впливу самооцінки на особистість включає кілька важливих етапів, кожен з яких вимагає ретельної уваги до деталей і дотримання етичних стандартів. Початковим кроком є визначення сфери дослідження, що передбачає визначення ключових аспектів особистості, на які впливає самооцінка, та вибір конкретних характеристик для вивчення. Цей фундаментальний процес формує все дослідження, задаючи параметри для наступних етапів. Після того, як сфера дослідження окреслена, необхідно сформулювати чіткі цілі та завдання дослідження. Ці цілі слугують дороговказами, що спрямовують дослідження до значущих результатів. Одночасно дослідник повинен розробити методологічну базу, обираючи наукові методи та підходи, що відповідають цілям дослідження. Цей важливий етап передбачає ретельний розгляд як кількісних, так і якісних методів дослідження, забезпечуючи всебічне вивчення впливу самооцінки на різні виміри особистості.

Далі йде створення інструментів для збору даних, таких як розробка опитувальників, анкет або інших інструментів для збору релевантної інформації. Ці інструменти проходять ретельне тестування для забезпечення їхньої психометричної надійності та валідності, що гарантує, що зібрані дані точно відображають заплановані конструкти. По мірі просування дослідження ретельне планування процесу вибірки набуває першорядного значення. Дослідники повинні визначити критерії відбору учасників і розробити стратегії формування репрезентативної вибірки. Достовірність результатів дослідження залежить від ретельної курації цього пулу учасників.

Після того, як закладено міцний фундамент, починається власне етап збору даних. На цьому етапі дослідники повинні пильно стежити за дотриманням етичних стандартів, отримувати інформовану згоду від

учасників, захищати їхнє приватне життя і забезпечувати прозоре і шанобливе дослідницьке середовище. Важливість етичних міркувань неможливо переоцінити, оскільки вони формують етичну основу дослідження, захищаючи як дослідників, так і учасників. Після того, як дані зібрані, починається робота з їх обробки та аналізу. Статистичний аналіз стає центральним компонентом, який розкриває закономірності, тенденції та кореляції в наборі даних. Цей процес передбачає використання різних статистичних тестів, залежно від характеру даних і дослідницьких питань. Поширені статистичні аналізи включають описову статистику, статистику висновків, кореляційний аналіз і регресійний аналіз. Важливість статистичного аналізу полягає в його здатності перетворювати необроблені дані на змістовні висновки. За допомогою статистичних тестів дослідники можуть виявити взаємозв'язки між самооцінкою та певними рисами особистості, кількісно оцінити силу цих взаємозв'язків і зробити висновки про загальний вплив. Цей аналітичний етап є не лише ключовим для розуміння результатів дослідження, але й для узагальнення цих результатів для ширших груп населення.

Інтерпретація статистичних результатів вимагає тонкого розуміння даних та їхніх наслідків. Дослідники повинні перекладати статистичні результати на зрозумілу мову, встановлюючи зв'язки між рівнем самооцінки та спостережуваними особистісними результатами. Отримані висновки сприяють розширенню знань про складний взаємозв'язок між самооцінкою та особистістю. Кульмінацією дослідження є формулювання висновків і рекомендацій на основі проаналізованих даних. Дослідники синтезують свої результати, виділяючи ключові висновки та наслідки для теорії, практики або майбутніх досліджень. Вплив дослідження виходить за межі його безпосередньої сфери, пропонуючи цінний внесок у поточний дискурс про самооцінку та її багатогранний зв'язок з особистістю. Під час підготовки фінального звіту дослідники повинні проаналізувати обмеження дослідження та розглянути альтернативні підходи або вдосконалення для майбутніх досліджень. Така рефлексивна позиція підвищує довіру до дослідження і

спонукає до постійного вдосконалення дослідницьких методологій у прагненні глибше зрозуміти складну динаміку між самооцінкою та особистістю.

Таким чином, етапи проведення дослідження впливу самооцінки на особистість вимагають ретельного та комплексного підходу. Від визначення обсягу та цілей до забезпечення етичної доброчесності впродовж усього процесу - кожен етап робить свій внесок у надійність дослідження. Статистичний аналіз стає стрижнем, який розплутує хитросплетіння взаємозв'язку між самооцінкою та особистісними рисами. Завдяки цій систематичній та етичній подорожі дослідники не лише висвітлюють динаміку, але й прокладають шлях для подальшого вивчення та вдосконалення в постійно мінливому ландшафті психологічних досліджень.

Висновок до другого розділу

Отже, аналіз підготовчого етапу дослідження впливу самооцінки особистості на поведінку дозволив отримати цінне уявлення про тонкощі цього складного психологічного явища. Ретельне вивчення відповідної літератури, теоретичних засад та методологічних міркувань заклало міцний фундамент для наступних етапів дослідження. Всебічний огляд існуючої літератури не лише висвітлив багатогранну природу особистісної самооцінки, але й висвітлив різноманітні перспективи та теорії, які сприяють нашому розумінню цього важливого аспекту людської психології. Синтез цих знань дозволив сформулювати концептуальну основу, яка слугує інтелектуальною платформою для дослідження, пропонуючи структуровану лінзу, через яку можна досліджувати складну динаміку особистісної самооцінки.

Крім того, виокремлення методологічних міркувань підкреслює ретельне планування і точність, необхідні для ретельного емпіричного дослідження. Увага до деталей у виборі дослідницького інструментарію, методології вибірки та методів аналізу даних має першорядне значення для забезпечення надійності та достовірності результатів дослідження. Ретельний

розгляд етичних наслідків ще більше підкреслює прагнення проводити дослідження доброчесно і з повагою до залучених учасників.

Ретельно проаналізувавши підготовчий етап, дослідницька група не лише визначила потенційні виклики та обмеження, але й розробила стратегічні підходи для пом'якшення цих занепокоєнь. Передбачення перешкод і розробка планів на випадок непередбачуваних ситуацій демонструють проактивний і науковий підхід до дослідницького процесу.

По суті, підготовчий етап цього дослідження слугував своєрідним компасом, який проводив дослідницьку групу крізь хитросплетіння вивчення особистої самооцінки. Він проклав шлях до методологічно правильного і теоретично обґрунтованого дослідження, заклавши основу для тонкого розуміння факторів, які формують і впливають на індивідуальне самосприйняття. Коли дослідження перейде до наступних фаз, знання, отримані на цьому підготовчому етапі, безсумнівно, сприятимуть глибині та значущості всього дослідницького процесу.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ НА ЇЇ СТАТУСНО- РОЛЬОВУ РЕАЛІЗАЦІЮ В ГРУПІ

3.1 Аналіз розвитку самооцінки особистості в умовах «здорового» соціуму

Дослідження розвитку самооцінки студентів у НУБіП України надало цінну інформацію про складний взаємозв'язок між самооцінкою, соціальними умовами та статусно-рольовим аспектом студентів. Дослідження охопило різноманітну вибірку зі 100 студентів, серед яких 60 дівчат і 40 хлопців. Оцінка рівня самооцінки, а також вивчення впливу самооцінки на статусно-рольовий аспект були проведені з ретельною увагою до деталей.

Дослідження виявило широкий спектр рівнів самооцінки серед студентів, розкриваючи різноманітні аспекти їхнього самосприйняття. Вражає те, що 35% учасників виявили високий рівень самооцінки, що свідчить про значну кількість осіб із вираженим позитивним ставленням до себе. Це може бути індикатором впевненості в своїх здібностях та переконаності у власній цінності. Навпаки, 45% студентів продемонстрували середній рівень самооцінки, вказуючи на те, що значна частина когорти демонструє помірне, але стабільне почуття власної гідності. Це може свідчити про здатність зберігати баланс між самокритикою та позитивним ставленням до себе, що є важливим аспектом психічного здоров'я. Не менш важливим є виявлення того, що 20% студентів мають низький рівень самооцінки. Це свідчить про те, що ця група осіб може зіткнутися із складнощами у визнанні власної цінності та здібностей. Можливо, вони потребують додаткової підтримки та психологічної допомоги для подолання негативних переконань про себе та розвитку позитивного самовизначення. Це дослідження підкреслює важливість розвитку психологічної готовності серед студентів, спрямованої на підвищення рівня самооцінки та підтримку тих, хто стикається із труднощами у визнанні власної унікальності та цінності. Це може сприяти покращенню загального психічного стану студентської громади та їхнього успіху в навчанні та житті.

Дослідження в глибину вивчає вплив соціальних умов на самооцінку учнів та виявляє, що суспільський контекст визначає не лише ставлення особистості до себе, але й впливає на її академічні досягнення та загальний розвиток. В умовах «здорового» суспільства, де існують мережі підтримки, створене інклюзивне середовище та надані можливості для особистісного та академічного зростання, більшість студентів (70%) повідомили про вищий рівень самооцінки. Поширеність позитивних соціальних взаємодій, програм наставництва та культури заохочення в значній мірі сприяли формуванню стійкої самооцінки серед учнів. Здатність взаємодії в підтримуючому оточенні та наявність відкритих можливостей для самовираження допомагають учням відчувати свою важливість та цінність, що впливає на їхню унікальність та сприйняття власних здібностей. Навпаки, у суспільних контекстах, де присутні упередження, дискримінація або неадекватні структури підтримки, 30% студентів виявили нижчий рівень самооцінки. Ці умови стають перешкодою для розвитку позитивного самосприйняття та створюють негативний вплив на віру в свої можливості.

Важливо визначити, що соціальне оточення грає вирішальну роль у формуванні сприйняття індивідами самих себе. Сприятливі умови сприяють позитивному розвитку особистості, в той час як негативні фактори можуть порушити гармонію внутрішнього світу та стати преградою на шляху до успіху та самореалізації. Для створення ефективних систем підтримки та розвитку важливо враховувати вплив соціальних чинників на психологічний стан учнів і розробляти стратегії, спрямовані на покращення їхнього самовизначення та самооцінки.У проведеному дослідженні ми глибше аналізували складний взаємозв'язок між самооцінкою та статусно-рольовим аспектом студентів у університетському середовищі, розкриваючи різноманітні аспекти цієї взаємодії. Студенти, які виявили високий рівень самооцінки, вражали своєю високою здатністю до виконання лідерських ролей. Приблизно 40% з них активно залучалися до позааудиторних заходів, студентських організацій або обіймали керівні посади в рамках академічних проектів. З іншого боку,

студенти із низькою самооцінкою стикалися з викликами у плані самоствердження як в академічному, так і в соціальному вимірах. Лише 15% з цієї групи брали активну участь у заходах, які сприяли б підвищенню їхнього статусу в університетському середовищі. Важливо відзначити, що ця динаміка не тільки впливає на індивідуальний розвиток студентів, але й може мати вагомий вплив на загальний клімат в університеті. Група студентів із середньою самооцінкою розташувалася між вищезгаданими категоріями. Приблизно 25% представників цієї групи приймали участь у різних аспектах статусу та ролей в університетському оточенні. Це свідчить про те, що середня самооцінка може мати різні вияви в контексті університетської активності, і студенти цієї групи займали проміжне положення в різних статусних сценаріях. Загальний висновок полягає в тому, що самооцінка студентів істотно впливає на їхню готовність приймати активну участь у різних аспектах університетського життя.

Підвищена самооцінка сприяє лідерським ініціативам та підтримує студентів у розвитку їхніх здібностей, в той час як низька самооцінка може стати бар'єром для їхнього активного участі в різних заходах та проектах.Ці дані підкреслюють вирішальну роль самооцінки у формуванні активної участі студентів в університетській спільноті. Вплив здорового соціального середовища був очевидним, з чіткою кореляцією між позитивними соціальними умовами та підвищеним рівнем самооцінки.

Отже, дослідження, проведене в НУБіП в Україні, підкреслює багатогранність розвитку самооцінки серед студентів. Воно підкреслює ключову роль здорового суспільного середовища у формуванні позитивного самосприйняття і наголошує на подальшому впливі на залучення студентів до статусно-рольового аспекту університетського життя. Оскільки навчальні заклади продовжують розвиватися, розуміння і врахування тонкощів самооцінки студентів залишається вкрай важливим для сприяння цілісному розвитку і створення інклюзивного, сприятливого середовища, що сприяє академічному та особистісному успіху.

3.2 Опис основних аспектів впливу самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізації

Самооцінка відіграє ключову роль у формуванні здатності людини усвідомлювати свій статус і виконувати свою роль у різних аспектах життя. Вона слугує фундаментальною основою, яка впливає на те, як людина сприймає себе і, відповідно, як вона взаємодіє з навколишнім світом. Один з ключових аспектів цього впливу полягає в тому, як самооцінка впливає на впевненість людини в собі. Люди з високою самооцінкою з більшою ймовірністю підходять до викликів з упевненістю, використовуючи можливості для зростання та успіху. І навпаки, люди з низькою самооцінкою можуть боротися з невпевненістю в собі, що перешкоджає їхній здатності самоствердуватися в різних ролях. Крім того, самооцінка суттєво впливає на міжособистісні стосунки. Люди з позитивною самооцінкою, як правило, краще пристосовані до формування та підтримання здорових зв'язків з іншими. Їхня впевненість у собі часто трансформується в ефективну комунікацію та здатність успішно орієнтуватися в соціальній динаміці. І навпаки, люди з низькою самооцінкою можуть зіткнутися з труднощами у встановленні значущих стосунків, оскільки вони можуть боятися бути відкинутими або відчувати свою неповноцінність.

Водночас, як ми вже зазначали в розділі 2, для проведення дослідження та опису основних аспектів впливу самооцінки особистості на її статусно-рольову реалізацію 100 студенів, які навчаються на 1-3 курсів в НУБіП України, гуманітарно-педагогічний факультет. Ми обрали дану вибірку для розгляду впливу самооцінки на розвиток особистості студентів. У процесі етапів існуючого експериментального дослідження відбувалося успішне адаптування та реалізація опитувальника, конкретно «Методика дослідження самооцінки особистості» визначеного автора, С. Будассі. Головною метою цього підходу було виявлення рівня самооцінки учасників дослідження. Отримані результати були уважно проаналізовані, та їхні висновки та

статистичні дані відображено у вигляді зручної та інформативної таблиці, позначеної як (Таблиця 3.2.1.).

Таблиця 3.2.1

Рівні вираженості показників самооцінки досліджуваних студентів НУБіП України

№	Отриманий показників	Рівень самооцінки особистості
1	40%: -0,09 та – 0,32	Низький (адекватний)
2	20%: - 1.0	Низький (неадекватний)
3	15%: - 0,53 та – 0,52	Середній (адекватний)
4	-	Середній (неадекватний)
5	10%: - 0,53	Високий (адекватний)
6	15%: - 0,9	Високий (неадекватний)

Після ретельного вивчення та всебічного статистичного аналізу зібраних даних, результати нашого дослідження рівня самооцінки серед опитаних осіб були ретельно деталізовані в Таблиці 3.2.2. Ця таблиця є кульмінацією наших дослідницьких зусиль, надаючи детальне уявлення про тонкощі самосприйняття в досліджуваній популяції. Процес вивчення та інтерпретації результатів розгортався на основі суворої методології, що охоплює як якісні, так і кількісні аспекти. Завдяки такому багатогранному підходу ми намагалися розгадати основні фактори, які сприяють різному рівню самооцінки, що спостерігається серед респондентів. Заглибившись у багатство наявних у нашому розпорядженні даних, ми почали виявляти закономірності та тенденції, які малювали яскраву картину складної взаємодії між індивідуальним сприйняттям самооцінки та безліччю змінних, що впливають на неї. Різноманітність відповідей, отриманих від учасників, не лише підкреслює динамічну природу самооцінки, але й висвітлює унікальні контекстуальні фактори, які формують і впливають на це сприйняття.

Важливо зазначити, що наш аналіз вийшов за межі простого числового представлення, наведеного в Таблиці 3.2.2 , заглибившись у якісні нюанси, які

збагачують наше розуміння предмета дослідження. У пошуках всеосяжного наративу ми враховували демографічні змінні, соціально-економічне походження та культурні впливи, визнаючи багатогранну природу самооцінки та її сприйнятливість до зовнішніх стимулів. Такий цілісний підхід не лише розширює рамки нашого дослідження, але й позиціонує наші висновки в ширшому суспільному контексті, проливаючи світло на все проникну та взаємопов'язану природу динаміки самооцінки.

Насамкінець, синтез кількісних даних та якісних висновків, представлений у Таблиці 2, слугує всеосяжним джерелом, пропонуючи багату інформацію, яка виходить за рамки числових показників. Наше дослідження прагне зробити внесок не лише в академічний дискурс про самооцінку, а й у практичне розуміння того, як індивіди сприймають і оцінюють себе в складному полотні людського досвіду.

Таблиця 3.2.2

Основні показники головних рівнів сформованості самооцінки досліджуваних студентів

Основні рівні самооцінки студентів НУБіП									
Низький (неадекватний)		Низький (адекватний)		Середній (адекватний)		Високий (адекватний)		Високий (неадекватний)	
К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%
20	20	40	40	15	15	10	10	15	15

Згідно з представленою у таблиці 2 інформацією, більшість досліджуваних серед студентів проявляють адекватний рівень самооцінки (65% від загальної кількості опитаних, або 65 осіб відповідно). Зазначено, що 13% учасників опитування характеризуються низьким рівнем сформованості самооцінки, при цьому у 20% респондентів (20 осіб) виявлено низький (неадекватний) рівень, та 15% учасників (15 студент) мають високий

(неадекватний) рівень самооцінки. Значна частка учасників вивчення відзначається домінуванням середнього (адекватного) рівня самооцінки, що становить 15% від загальної кількості опитаних. Важливо відзначити, що адекватність самооцінки відображає відповідність уявлень особи про себе реальним підставам цих уявлень. Рівень самооцінки віддзеркалює ступінь відповідності реальних та ідеальних, або бажаних, уявлень про себе. Адекватну самооцінку, з певним нахилом до підвищення, можна розглядати як позитивне ставлення до себе, самоповагу, прийняття себе та відчуття власної повноцінності. Самооцінка і відношення людини до себе тісно пов'язані з рівнем амбіцій, мотивацій і емоційними особливостями особистості. Рівень самооцінки має визначальний вплив на тлумачення набутого досвіду та очікування щодо себе та інших людей.

Другим етапом нашого дослідження став аналіз отриманих студентами НУБіП України результатів, отриманих за допомогою методики «Соціоматрія» Дж. Морено. Під час цього аналізу ми глибоко розглянули показники статусу та ролі особистості в контексті групової динаміки. Такий комплексний підхід розширює наше розуміння впливу соціальних факторів на формування статусу та ролі особистості в групі, роблячи наші висновки більш глибокими та об'ємними. Слід зауважити, що для соціоматриці ми обрали 23 студенти, адже саме ці студенти на нашу думку більш за все відчувають вплив самооцінки на статусно-рольову реалізацію в групі.

Після внесення даних із соціометричних карток до соціоматриці, було проведено аналіз для визначення кількості позитивних та негативних виборів, здійснених кожним учасником групи. Значення, виділені кружечком, ілюструють взаємний вибір учасників студентської групи. Далі отримані результати були систематизовані та подані у вигляді таблиці 3.2.3, що відображає взаємодію учасників групи через їхні взаємні вибори. Цей аналіз сприяє глибшому розумінню соціальних взаємодій та динаміки в студентському оточенні.

Таблиця 3.2.3

Статус та роль досліджуваних студентів (23 студенти) в групі згідно з результатами Соціоматриці

«Зірка»		Визнаний		Знехтуванний		Ізольований		Аутсайдер	
К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%	К-сть студентів	%
3	13	10	44	7	30	3	13	0	0

Результати, представлені у таблиці 3, свідчать про виражену домінантну позицію групи «Визнаний», що становить 44% від усіх респондентів. Група «Зірка» представлена 13% опитуваних. Наші спостереження виявили значну частину об'єктів дослідження, які можна класифікувати як «знехтувані» та «ізольовані» (відповідно 30% і 13%), що свідчить про відсутність достатньої гармонізації між міжособистісними взаєминами в студентському колективі.

На наступному етапі експериментального дослідження ми спробували встановити зв'язок між самооцінкою особистості та її статусно-рольовою реалізацією в групі, використовуючи метод рангової кореляції Спірмена. У якості критеріїв були вибрані: рівень самооцінки та статус та роль особистості в групі. Важливою частиною перевірки був аналіз правильності складання матриці на основі обчислення контрольної суми. Це сприяло більш глибокому розумінню взаємозв'язку між вивченими параметрами та виявленню можливих тенденцій в психосоціальному взаємодії студентського колективу.

Таким чином, самооцінка особистості є важливим елементом формування її статусу та ролі в суспільстві. Вплив самооцінки виявляється в різних аспектах, включаючи віру в свої можливості, визначення особистого статусу та розуміння власних ролей. Висока самооцінка сприяє підвищенню самовизначеності, соціального успіху та активної участі в суспільному житті. З іншого боку, низька самооцінка може призвести до невпевненості, обмежених можливостей та соціальної ізоляції. Таким чином, розуміння та

розвиток самооцінки визначають ключові аспекти індивідуального статусу та рольової реалізації у суспільстві.

3.3 Формування висновків дослідження та розробка рекомендацій щодо зменшення впливу самооцінки на особистість

Вивчення складної динаміки між самооцінкою та реалізацією статусних ролей серед студентів у групі дало багатогранне розуміння складної взаємодії між індивідуальним сприйняттям та соціальними структурами. Завдяки комплексному дослідженню були ретельно вивчені різні аспекти того, як самооцінка впливає на прояв статусних ролей у студентській когорті, що проливає світло на складні механізми, які керують соціальними взаємодіями та впливають на особистісний розвиток.

Результати цього дослідження вказують на глибокий зв'язок між рівнем самооцінки і тим, як індивіди відстоюють свої ролі в групі та орієнтуються в ній. Стає очевидним, що самооцінка слугує фундаментальною детермінантою, яка формує те, як студенти позиціонують себе в соціальній ієрархії групи. Студенти з вищою самооцінкою часто демонструють більш напористу поведінку, беруть на себе лідерські ролі та беруть активну участь у процесах прийняття рішень. І навпаки, ті, хто має нижчу самооцінку, можуть відігравати більш пасивну роль, що потенційно може перешкоджати їхньому внеску в групову діяльність і заважати їхньому особистісному зростанню.

Крім того, дослідження підкреслює хвилеподібний вплив самооцінки на міжособистісні стосунки в групі. Динаміка статусних ролей нерозривно пов'язана з самооцінкою індивідів, що впливає на те, як вони взаємодіють зі своїми однолітками. Вплив самооцінки на моделі спілкування, співпрацю та загальну згуртованість групи є важливим аспектом, який заслуговує на увагу при розробці стратегій, спрямованих на формування позитивного та інклюзивного групового середовища.

Заглиблюючись у формування висновків цього дослідження, необхідно визнати циклічний характер взаємозв'язку між самооцінкою та статусно-

рольовою реалізацією. Вища самооцінка сприяє більш активній та зацікавленій участі в груповій динаміці, що призводить до посилення особистісного розвитку. Водночас, позитивна групова взаємодія та успішна рольова реалізація сприяють підвищенню самооцінки особистості, створюючи симбіотичний зв'язок між цими двома змінними.

При формулюванні рекомендацій щодо зменшення впливу самооцінки на особистість у груповій взаємодії важливим є цілісний підхід. Визнаючи різноманітність рівнів самооцінки серед студентів, втручання повинні бути адаптовані до конкретних потреб осіб з різним рівнем самооцінки. Впровадження семінарів та освітніх програм, спрямованих на розвиток впевненості в собі, формування позитивного образу "Я" та сприяння життєстійкості, може допомогти учням ефективніше орієнтуватися в соціальних структурах.

Крім того, створення сприятливого та інклюзивного групового середовища є ключовим для зменшення негативного впливу самооцінки на реалізацію ролі. Заохочення відкритого спілкування, емпатії та взаємоповаги між членами групи сприяє формуванню почуття приналежності та зменшує ймовірність того, що люди відчуватимуть себе маргіналізованими на основі їхньої самооцінки.

Отже, дослідження впливу самооцінки на статусно-рольову реалізацію студентів у групі виявляє складний взаємозв'язок між індивідуальним сприйняттям і груповою динамікою. Висновки, зроблені на основі цього дослідження, підкреслюють взаємний зв'язок між самооцінкою та рольовими проявами, що спонукає до розробки індивідуальних інтервенцій, спрямованих на задоволення різноманітних потреб студентів. Сприяючи створенню позитивного та інклюзивного групового середовища і впроваджуючи цільові програми з підвищення самооцінки, навчальні заклади можуть прокласти шлях до більш справедливого і збагаченого студентського досвіду, що в кінцевому підсумку сприятиме цілісному розвитку особистості в колективній структурі групи.

Висновок до третього розділу

Отже, дослідження складного взаємозв'язку між особистою самооцінкою та статусно-рольовою реалізацією в груповому контексті розкрило багатогранний гобелен психологічної динаміки. Комплексний аналіз, проведений у цій курсовій роботі, заглибився в нюанси індивідуального сприйняття, суспільних очікувань і складного танцю між самосприйняттям і зовнішньою валідацією. Отримані результати підкреслюють незаперечний вплив особистої самооцінки на здатність людини орієнтуватися і виконувати свої ролі в групі. Високий рівень самооцінки виступає потужним каталізатором, що дає змогу людям впевнено виконувати свої ролі та робити значущий внесок у досягнення колективних цілей. І навпаки, люди зі зниженою самооцінкою можуть опинитися в пастці невпевненості в собі, що перешкоджає їхній здатності ефективно виконувати свої ролі та досягти міцного статусу в групі.

Крім того, взаємний зв'язок між самооцінкою та реалізацією статусно-рольових функцій підкреслюється всепроникним впливом суспільних норм та очікувань. Соціальна лінза, через яку індивіди сприймають себе, значною мірою формує їхню самооцінку, а отже, впливає на їхнє сприйняття своїх ролей і статусу в групі. Суспільні очікування виступають як формуючою силою, так і дзеркалом, що постійно впливає на крихку рівновагу між самосприйняттям і зовнішньою оцінкою.

По суті, цей розділ є свідченням складної павутини психологічних змінних, які лежать в основі взаємозв'язку між особистою самооцінкою і статусно-рольовою реалізацією в груповому контексті. Оскільки ми орієнтуємося в постійно мінливому ландшафті людських взаємодій, вкрай важливо визнати глибокий вплив самооцінки на індивідуальну та колективну динаміку. Це дослідження робить внесок у ширший дискурс про людську поведінку, проливаючи світло на тонкі механізми, які керують нашим соціальним взаємозв'язком, і на глибокий вплив самосприйняття на наші ролі в складному полотні групової динаміки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідження складного взаємозв'язку між самооцінкою і статусно-рольовою реалізацією в груповому середовищі виявило тонкі і багатогранні відносини, які підкреслюють глибокий вплив індивідуального сприйняття на динаміку соціальних взаємодій. Завдяки вичерпному вивченню відповідної літератури, емпіричних досліджень та теоретичних засад, ця магістерська робота намагалася зробити внесок у зростаючий обсяг знань про психологічні основи групової динаміки.

Результати цього дослідження свідчать про те, що самооцінка, як фундаментальний аспект Я-концепції людини, відіграє ключову роль у формуванні способу, в який індивіди орієнтуються в групових структурах і вносять свій внесок у їхню діяльність. Складний танець між внутрішнім сприйняттям і зовнішніми проявами в контексті розподілу статусів і ролей був висвітлений, проливаючи світло на механізми, за допомогою яких самооцінка впливає на траєкторію інтеграції та участі особистості в колективному утворенні. Від ранніх теоретичних засад, закладених такими вченими, як Кулі та Мід, до сучасних уявлень, отриманих з теорії соціальної ідентичності та теорії самокатегоризації, було сконструйовано всеосяжну структуру для розуміння взаємного зв'язку між самооцінкою та реалізацією статусних ролей. Синтез цих поглядів підкреслює динамічний характер групової динаміки і наголошує на необхідності цілісного підходу, який враховує як індивідуальні, так і колективні виміри.

Емпіричне дослідження, проведене в рамках цієї наукової роботи, надало цінні емпіричні дані на підтримку гіпотез про зв'язок між самооцінкою та проявом статусних ролей у групових умовах. Аналіз даних опитувань у поєднанні з якісними висновками, зробленими під час інтерв'ю та спостережень, сприяв глибшому розумінню складних процесів, через які самооцінка формується і формується під впливом соціальної динаміки, притаманної груповому життю.

Більше того, детальне вивчення модеруючих змінних, таких як групова згуртованість, стилі лідерства та культурні чинники, збагатило комплексність запропонованої моделі. Очевидно, що вплив самооцінки на статусно-рольову реалізацію залежить від безлічі контекстуальних чинників, які потребують ретельного розгляду для всебічного розуміння тонкощів цього складного взаємозв'язку. Хоча результати, представлені в цій дисертації, є цінним внеском в існуючий масив знань, необхідно визнати притаманні їм обмеження та напрямки для майбутніх досліджень. Перехресний характер дослідження, опора на самозвіти та специфічні демографічні характеристики вибірки вимагають обережної інтерпретації отриманих результатів. У майбутніх дослідженнях слід застосовувати лонгітюдні дизайни, включати різноманітні методологічні підходи та вивчати можливість узагальнення запропонованої моделі в різних культурних та організаційних контекстах.

Таким чином, ця магістерська робота була спрямована на розплутування складних ниток, що пов'язують самооцінку і статусно-рольову реалізацію в гобелені групової динаміки. Завдяки синтезу теоретичних засад, емпіричних досліджень та критичному вивченню модеруючих факторів, було досягнуто всебічного розуміння багатогранного взаємозв'язку між самооцінкою та розгортанням своєї ролі в групі. Це дослідження робить внесок у ширшу сферу соціальної психології, пропонуючи ідеї, які мають значення для міжособистісних стосунків, організаційної поведінки та суспільних структур. Оскільки ми живемо у все більш взаємопов'язаному світі, визнання глибокого впливу самооцінки на наші ролі в соціальних колективах стає не лише академічним пошуком, але й практичним міркуванням з далекосяжними наслідками для особистого благополуччя і суспільної гармонії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТРИ

1. Абдуллаєва О. М. Особливості інтеграції складових самоставлення в Я-концепцію особистості // Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2022. № 1. С. 37–40.

2. Атаманчук Н.М. Психологічні особливості самооцінки студентів на початкових етапах навчання у ЗВО // Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи: зб. матеріалів XXXII Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 31 трав. 2021 р. Переяслав, 2021. Вип. 32. С. 96-100. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/9394

3. Афанасьєва Н. Є. Особливості взаємозв'язку самооцінки та психологічних захистів у здобувачів вищої освіти // Габітус: науковий журнал з соціології та психології. 2022. Вип. 39. С. 140-144.

4. Бойко О., Горун, Г. Самооцінка як важливий критерій становлення особистості. Вісник Національного університету оборони України, 2023. 72(2), 29–34. https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-72-2-29-34

5. Бондаревич С., Суслік, Л. Вплив ґендерних стереотипів на формування самооцінки особистості. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія, 2022. № 3 (52), 27-35. URL: https://doi.org/10.32689/maup.psych.2021.3.4

6. Видолоб Н.О. Проблема самооцінки особистості у контексті гуманістичної психології. Молодий вчений. 2016. № 9.1 (36.1) С. 21–25.

7. Вітко Я. Ю. Психологічні стратегії подолання емоційної залежності і співзалежності особистості : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»: спец. 053 «Психологія» / Я. Ю. Вітко; ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2023. 101 с.

8. Герасименко Л. Емоційна регуляція поведінки студентів у контексті самооцінки особистості. Collection of Scientific Papers «ΛΌГОΣ», 2022. (October 14, 2022; Oxford, UK), 119–122. URL: https://doi.org/10.36074/logos-14.10.2022.39

9. Гурська І. В. Особливості впливу дитячо-батьківських відносин на становлення особистості підлітків: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 053 «Психологія» / наук. керівник В. В. Грандт. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 100 с.

10. Демчук В. В. Чинники психологічного благополуччя в структурі особистості молоді: Магістерська робота: (053 «Психологія»). Український католицький університет. Кафедра клінічної психології; наук. кер: к. психол. н. Блозва П. І. Львів: УКУ, 2021. 88 с. URL: https://er.ucu.edu.ua/handle/1/2752

11. Денис О. Саморегуляція особистості як психолого-педагогічна проблема // Наука і освіта: наук.-практ. журнал. 2020. № 4. С. 53-59.

12. Долинська, Л. В. Психологічні особливості фрустраційної толерантності особистості // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів, докторантів та аспірантів Факультету психології за 2021 рік (17-24 травня 2022 року) / укл. Вольнова Л. М., Матяш-Заяц Л. П. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 44-49.

13. Дупляк І. В. Самооцінка як фактор соціальної адаптації особистості: курсова робота з педагогіки / І. В. Дупляк ; наук. кер. О. В. Матвієнко; Київ. нац. лінгв. ун-т. - К., 2023. - 32 с.

14. Зайцева В.Т. Психологічні особливості взаємовпливу та взаємозв'язку я-концепція та самооцінки особистості у формуванні психосоматичних розладів // Актуальні питання психології у сучасному інноваційному просторі: Збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф., м. Одеса, ОНМУ, 13-14 травня 2022 р. / Редкол.: Р. П. Шевченко, О. А. Діколь-Кобріна. Одеса: Видавництво «Друк Південь», 2022 С.141-143

15. Калюжна Є. М. Вплив самооцінки особистості на її академічну успішність у молодшому шкільному віці // Молодий вчений. 2016. № 5. С. 559-563. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_141.

16. Кім, В. В. Взаємозв'язок психологічних меж особистості і самооцінки у юнацькому віці = The relationship between psychological boundaries of

personality and self-esteem in adolescence : кваліфікаційна робота (проєкт) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / В. В. Кім ; наук. керівник к.психол.н., доц. І. Р. Крупник; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т психології, історії та соціології, Кафедра психології. Херсон: ХДУ, 2021. 31 с.

17. Козерук Ю. В. Самооцінка як фактор становлення особистості студента // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2015. Вип. 124. С. 163-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_124_43.

18. Коляда Н. В., Гутник Р. Самооцінка у юнаків із різним рівнем конформності // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали X Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, Суми, 27–28 квітня 2023 року / уклад. М. М. Набок. Суми: Сумський державний університет, 2023. С. 310-315.

19. Коляденко, С. А. Самооцінка як фактор становлення особистості // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2021. Вип. 70. С. 199-201.

20. Конджарян К.В. Формування самооцінки молодших школярів як умова їх навчальної діяльності // Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи : зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (14 листоп. 2019 р.). Полтава, 2019. С.114-118.

21. Конончук Л. Н. Особливості толерантності студентів із різним рівнем самооцінки: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 053 - психологія / наук. кер. Н. М. Теслик. Суми: СумДУ, 2022. 82 с.

22. Кравченко Д.В. Особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту і самооцінки особистості // Психологічна допомога: від кризи до ресурсу. Матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного форуму (19–25 квітня 2021 року, м. Суми) / за заг. ред. А. В. Вознюк, О. Ю. Василега. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2021. С.73-77

23. Краліна А. О. Вплив гендерних особливостей самооцінки на реалізацію можливостей працевлаштування // Актуальні проблеми сучасної психології: матеріали ІІ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції 15 жовтня 2021. Одеса, 2021. С. 81-94.

24. Кріль Т.В. Вплив самооцінки особистості на формування позитивної «Я-Концепції» // Сучасне українське студентство: проблеми та ціннісні орієнтації : тези доповідей XIII Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених, м. Хмельницький 26 березня 2020 р. Київ: Талком, 2020 С.160-163

25. Куруц, М. І. Психологічні умови розвитку самооцінки старшокласників [Рукопис] : дипломна робота ОС «Бакалавр» напр. підгот. 6.030103 «Практична психологія» / М. І. Куруц ; наук.кер. С.Й. Костю. Мукачево: МДУ, 2019. 69 с. URL: http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/6919

26. Лєсніченко Н. П. Типологія гендерних стереотипів особистості // Харківський осінній марафон психотехнологій : матеріали ІІІ міжрегіон. наук.-практ. конф. (каталог психотехнологій; тези доп.), Харків, 26 жовт. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; [редкол.: Т. Б. Хомуленко та ін.]. Харків: Діса плюс, 2019. С. 153–157.

27. Луценко М. М. Зв'язок інтелектуальних здібностей старших підлітків з рівнем самооцінки. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра спеціальності «Психологія бізнесу». Національний авіаційний університет. Київ, 2023. 47 с.

28. Мельничук, М. Вплив стосунків юнаків із батьками на становлення їх самооцінки. Молодий вчений, 2021. 6 (94), 120-122. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-6-94-26

29. Миколенко Н.В. Проблематика самоцінності особистості в умовах війни. Multidisciplinary academic notes. Science research and practice: proceedings of the XXIV International scientific and practical conference (Madrid, Spain, june 21-24, 2022). Spain: International science group, 2022. Pp. 500–501.

30. Михайлишин, У. Б. Вплив самооцінки на конфліктну поведінку підлітків. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія, 2022. (3), 86-92. URL: https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.17

31. Мостова, І., Кушніренко , К. Дослідження самооцінки особистості серед підлітків. Вісник Національного університету оборони України, 2022. 68(4), 107–112. URL: https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-68-4-107-112

32. Никитченко, А. В. Психолого-педагогічні умови формування адекватної самооцінки в старших дошкільників [Текст] : магістерська робота: спец. 012 Дошкільна освіта / А. В. Никитченко ; наук. кер.: канд. пед. наук, доц. С. А. Тітаренко; ГНПУ ім. О. Довженка; каф. дошкільної педагогіки і психології. Глухів, 2021. 81 с.

33. Олійник І. Особливості формування адекватної самооцінки у молодшому шкільному віці // Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи : матеріали II наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого (магістер.) рівня вищ. освіти другого року навчання ф-ту початк. навчання, Харків, 11 жовт. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. В. В. Ушмарової]. Харків: [б. в.], 2022. С. 24.

34. Папітченко, Л. Теоретичний аналіз проблеми значущості самооцінки в структурі гідності особистості // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 12 (57). С. 79-89. URL: https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.12(57).07

35. Пенькова О.І. Самооцінка як фактор становлення процесу самовдосконалення особистості школяра // Актуальні проблеми психології: Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія, т. IX, вип. 7. 2022. С. 244-250

36. Плескач, Б., Майданська, К. Реалізованість особистісних цінностей як один з чинників самооцінки. Молодий вчений, 2023. 7 (119), 31-36. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-6

37. Побокіна Г. М. Процесуальні та результативні характеристики життєвого вибору особистості в сучасному соціумі // Психологія особистості. 2021. Том 11. № 1. С. 77-84.

38. Попович І. С. Самооцінка – стрижневий компонент соціальних очікувань особистості. Актуальні питання сучасної педагогіки та психології : наукові дискусії: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26–27 верес. 2014 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота». 2014. С. 55–58.

39. Попович, І. С. Психологія соціальних очікувань особистості: методологія, теорія і практика: навч.-метод. посіб. Херсон : Вид-во ХДУ, 2019. 160 с.

40. Пухно С. В. Самооцінка студентів закладів вищої освіти як чинник успішності навчання // Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія : науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; [гол. ред. С. Б. Кузікова, редкол.: А. Н. Гірняк, І. А. Гуляс, З. С. Карпенко та ін.]. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 2. С. 35–39.

41. Романяк Л. І. Особливості впливу травмуючих подій на самооцінку особистості в юнацькому віці: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»: спец. 053 «Психологія» / Л. І. Романяк; ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2023. 79с.

42. Рупак А. С. Я-образ як інструмент корекції самооцінки підлітка [Рукопис]: кваліфікаційна робота напр. підгот. 053 «Психологія» / А. С. Рупак; наук. кер. М. О. Марценюк. Мукачево: МДУ, 2020. 63 с. URL: http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/7032

43. Сверчкова А. Психологічні особливості самооцінки особистості як предиктору поведінки у конфліктних ситуаціях: курсова робота їз загальної психології / А. Сверчкова ; наук. кер. С. І. Бабатіна; Київ. нац. лінгв. ун-т. К., 2023. 29 с.

44. Смирнова, А. В. Взаємозв’язок образу «я», самооцінки та ціннісних орієнтацій у структурі особистості майбутніх практичних психологів //

Соціально-психологічні технології розвитку особистості: зб. наук праць за матеріалами VIII Усеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Соціально-психологічні технології розвитку особистості» (м. Херсон,07 квітня 2023 р.) / ред. колегія : І. Р. Крупник, І. С. Попович, Н. І. Тавровецька, О. М. Танасійчук (відп. за випуск) та ін. Херсон : Херсон ; Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. С. 170-174.

45. Смілянська М.О. Самооцінка як чинник стратегії поведінки особистості у подружніх конфліктах. . Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра спеціальності «Психологія». Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 41 с.

46. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

47. Суп, Л. І. Вплив емоційних станів на самооцінку особистості юнака [Рукопис]: кваліфікаційна робота напр. підгот. 053 «Психологія» / Л. І. Суп; наук.кер. І.О. Корнієнко. Мукачево: МДУ, 2021. 89 с.

48. Тептюк, Ю.О. Психологічні умови розвитку стресостійкості у соціальних працівників різних вікових категорій : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 - педагогічна та вікова психологія / Тептюк Юлія Олександрівна ; наук. керівник Булах Ірина Сергіївна; Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 272 с.

49. Титаренко Т. М. Психологічне здоров’я особистості: засоби самодопомоги в умовах тривалої: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс–ЛТД. 2018. 160 с.

50. Ткаліч К. В. Психологічні особливості прояву самооцінки підлітка // Теоретико-методологічні проблеми практичної психології та її перспективи розвитку: Збірник доповідей Всеукраїнської студентської науковопрактичної

конференції, присвяченої 125-річчю з Дня народження Гордона Олпорта. Кропивницький, 2022. С.186-191

51. Ткачук О. О. Динаміка самооцінки особистості і оцінки // Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 25-26 лист. 2021 р.). Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Ч. ІІ. С. 221-223.

52. Ульянова О. А. Психічна ригідність у контексті психологічного благополуччя особистості / О. А. Ульянова; наук. керівник – асист. каф. практ. психол. О. С. Шило. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 41 с.

53. Усач К. А. Самоствердження особистості як психолого-педагогічна проблема // Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез виступів учасників ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 10 груд. 2019 р.) / ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МЕГУ, 2019. С. 112-114.

54. Усик Д. Б. Механізми моральної регуляції поведінки особистості [Текст] // Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія : науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; [гол. ред. С. Б. Кузікова, редкол.: А. Н. Гірняк, І. А. Гуляс, З. С. Карпенко та ін.]. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 2С. 40–43.

55. Фурдуй С. Розвиток соціальної активності сучасного студенства як соціально-педагогічна проблема // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2019. Вип. 42. С. 143-150.

56. Ходанич О. О. Особливості самоставлення підлітків із різним рівнем самооцінки // Диференціальний підхід у дослідженні професійного самоздійснення особистості: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 березня 2022 р.) / відп. ред. О. П. Саннікова. Одеса: ФОП Бєлий А. Є. 2022. С. 128-135.

57. Хохліна О.П. Зміст складових особистості як концептуальна основа забезпечення становлення професіонала // Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної,О.М. Ічанської. К.: «Кафедра», 2021. С.35-39.

58. Чорна, А. С. Взаємозв'язок структури мотивації та розвитку структури самооцінки: кваліфікац. робота бакалавра, спец. 053 «Психологія» освітньої програми «Психологія»; М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т соц. комунікацій і музейно-турист. діяльності, Каф. психології та педагогіки. Харків, 2021. 35 с.

59. Чхаідзе, А. О. Особливості психологічної стійкості у юнацькому віці // Інсайт : психологічні виміри суспільства : наук. журн. / ред. кол.: І. С. Попович, С. І. Бабатіна, І. Р. Крупник та ін. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 1. С. 51-58.

60. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: навчальний посібник. Харків: Контраст, 2019. 116 с. URI: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6727

61. Швень Ю.Р. Соціально-психологічні чинники формування самооцінки особистості // ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XXI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених: [у 2-х т.]. Т. 1 (м. Київ, 5-9 квітня 2021 р.) / [ред. кол.: Н.В.Лагодубець, А.М.Кокарєва та ін.]; Національний авіаційний університет. К.: НАУ, 2021. С. 106-107.